

ES-SYSTEM

Załącznik nr 4

Oświadczenie o danych niefinansowych Grupy ES-SYSTEM

do

skonsolidowanego raportu rocznego
za 2018 rok

Kraków, dnia 28 marca 2019 roku

Spis treści

Wstęp	3
1. Biznes ES-SYSTEM	4
1.1. O firmie.....	4
1.1.1. Struktura i forma własności Grupy ES-SYSTEM.....	4
1.1.2. Obsługiwane rynki	5
1.2. Model biznesowy i strategia biznesowa	6
1.2.1. Misja i wartości	6
1.2.2. Model biznesowy	6
1.2.3. Strategia biznesowa	8
1.3. Podstawy zarządzania.....	9
1.3.1. Podejście do zarządzania ryzykiem	9
1.3.2. Zarządzanie ryzykiem nadużyć.....	10
1.3.3. Najważniejsze przepisy regulujące działalność Grupy	11
1.3.4. Kodeks Etyczny w Grupie ES-SYSTEM	12
1.3.5. Łańcuch dostaw	13
1.4. Interesariusze grupy ES-SYSTEM	15
1.4.1. Najważniejsi interesariusze Grupy zidentyfikowani w procesie opracowywania oświadczenia	16
1.4.2. Kanały komunikacji z wybranymi kluczowymi interesariuszami	16
2. Obecność na rynku	17
2.1. Patriotyzm gospodarczy	17
2.2. Klient w centrum uwagi.....	19
2.2.1. Bezpieczeństwo fotobiologiczne i produkty ES-SYSTEM.....	19
2.2.2. Laboratorium jakości i normy spełniane przez produkty.....	19
2.2.3. Human Centric Lighting i inteligentne systemy sterowania	20
2.2.4. Jakość obsługi	21
2.2.5. Obsługa zgłoszeń reklamacyjnych.....	22
2.2.6. Komunikacja marketingowa	22
3. ES-SYSTEM jako pracodawca	23
3.1. Wprowadzenie.....	23
3.1.1. Podejście do zatrudnienia.....	23
3.1.2. Dialog w sferze pracowniczej.....	26
3.1.3. Rozwój i dzielenie się wiedzą	26
3.1.4. Benefity i atmosfera pracy.....	27
3.1.5. Bezpieczeństwo i higiena pracy	28
3.1.6. Ryzyka w obszarze pracowniczym	29
3.1.7. Prawa człowieka.....	29
4. Odpowiedzialne sąsiedztwo	30
4.1. Podejście do zarządzania wpływem na środowisko naturalne.....	30
4.2. Działania na rzecz ograniczenia negatywnego wpływu na środowisko naturalne	31
4.3. Odpowiedzialna gospodarka odpadami	32
4.4. Nasze wyniki	34
4.5. Ograniczanie wpływu pośredniego.....	36
4.6. Zarządzanie wpływem społecznym	37
4.6.1. Podejście do zarządzania wpływem społecznym	37
4.6.2. Zrealizowane działania.....	39
5. O oświadczeniu	39

Wstęp

Niniejsze oświadczenie (dalej "Oświadczenie") Grupy Kapitałowej ES-SYSTEM (dalej "Grupa") stanowi integralną część sprawozdania Zarządu i zostało sporządzone zgodnie z wymaganiami dotyczącymi raportowania informacji niefinansowych, zawartymi w Ustawie o rachunkowości z dnia 22 czerwca 2016 r. oraz na podstawie modelu raportowania opracowanego wewnątrznie z wykorzystaniem wytycznych do raportowania kwestii zrównoważonego rozwoju (Global Reporting Initiative – GRI).

Oświadczenie obejmuje okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2018 roku i jest drugim raportowaniem Grupy dotyczącym aspektów niefinansowych działalności biznesowej. Zgodnie z wymogami Ustawy o rachunkowości Oświadczenie na temat informacji niefinansowych Grupy Kapitałowej ES-SYSTEM S.A. za rok 2018 obejmuje informacje i skonsolidowane dane niefinansowe Grupy Kapitałowej ES-SYSTEM.

W Oświadczeniu zawarto informacje na temat modelu biznesowego Grupy i polityk stosowanych przez Grupę w odniesieniu do zagadnień społecznych, pracowniczych, środowiska naturalnego, poszanowania praw człowieka oraz przeciwdziałania korupcji, a także opis rezultatów stosowania tych polityk (w Oświadczeniu oznaczonych jako [\[Polityki\]](#)), procedur należytej staranności (w Oświadczeniu oznaczonych jako [\[Procedury\]](#)). Przedstawiono również kluczowe niefinansowe wskaźniki efektywności związane z działalnością jednostki (w Oświadczeniu oznaczone jako [\[Wskaźniki\]](#)), a także ryzyka związane z działalnością Grupy i sposób zarządzania nimi.

Poniższe Oświadczenie ma służyć najważniejszym interesariuszom Grupy jako źródło rzetelnych informacji na temat aspektów niefinansowych działalności Grupy ES-SYSTEM.

1. Biznes ES-SYSTEM

1.1. O firmie

ES-SYSTEM S.A. to czołowa polska firma z segmentu profesjonalnej techniki oświetleniowej dla obiektów budownictwa ogólnego, architektonicznego, przemysłowego, specjalistycznego i zewnętrznego. Spółka wytycza kierunki rozwoju branży oświetleniowej zarówno w obszarze innowacyjnych rozwiązań technologicznych, energooszczędności oraz wzornictwa.

ES-SYSTEM S.A. wraz ze spółkami zależnymi tworzy grupę kapitałową posiadającą nowoczesną bazę produkcyjną. Realizuje projekty w kraju i za granicą, z powodzeniem konkurując z globalnymi liderami w branży. Prowadzi sprzedaż w około 100 krajach na wszystkich kontynentach. U podstaw strategii Grupy leży idea zrównoważonego rozwoju i oszczędzania energii. Grupa kładzie duży nacisk na badania, rozwój, innowacyjność i bezpieczeństwo produktów, dlatego też regularnie uczestniczy w najważniejszych targach oświetleniowych. ES-SYSTEM jako jedna z pierwszych firm zapoczątkowała rewolucję ledową (w 2004 roku), dzięki której wprowadzono źródła LED do ogólnego i masowego użytku w obiektach użyteczności publicznej, przemysłowych, budynkach biurowych, a także w oświetleniu zewnętrznym – ulicznym i iluminacjach. Grupa jest pracodawcą oferującym możliwości rozwoju pracowników, a także doceniającym zaangażowanie, kreatywność oraz aktywność osób tworzących całą organizację.

1.1.1. Struktura i forma własności Grupy ES-SYSTEM

Historycznie firmę ES-SYSTEM tworzyło kilka podmiotów utworzonych i zarejestrowanych w Polsce w 1990 roku. Pod koniec lat 90. nastąpiła konsolidacja istniejących spółek cywilnych grupy ES-SYSTEM w jeden silny podmiot gospodarczy, ES-SYSTEM S.A., którego założycielami byli: Bożena Ciupińska, Bogusław Pilszczek i Jacek Wysocki – nadal główni akcjonariusze spółki (pośrednio przez Bowen Investments, Augusta Investment i Wysocki Sp. jawna) zasiadający obecnie w Radzie Nadzorczej.

ES-SYSTEM S.A. jest wpisana do Krajowego Rejestru Sądowego przez Sąd Rejonowy dla Krakowa-Śródmieścia, Wydział XI Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego – numer w rejestrze przedsiębiorców KRS 0000113760.

ES-SYSTEM S.A. jest podmiotem dominującym w Grupie Kapitałowej skupiającej:

zakłady produkcyjne, w których ES-SYSTEM S.A. ma 100% udziałów:

- ES-SYSTEM Wilkasy sp. z o.o.
- ES-SYSTEM NT sp. z o.o.

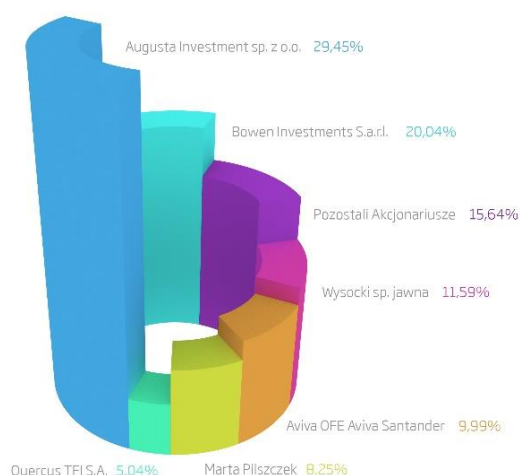
brytyjską spółkę (100% udziałów):

- ES-SYSTEM Lighting UK Ltd.

oraz polską spółkę usługową (100% udziałów):

- ES-SYSTEM Projekty sp. z o.o.

Akcjonariat spółki ES-SYSTEM S.A. na dzień 31 grudnia 2018 roku

1.1.2. Obsługiwane rynki

ES-SYSTEM S.A. realizuje projekty w kraju i za granicą. Rozwiązania oświetleniowe Grupy dostarczane są do kontrahentów w ok. 100 państwach. Obecne są w całej Europie oraz w bardziej odległych rejonach, m.in. w Singapurze, Kenii, Zjednoczonych Emiratach Arabskich, Chile. Międzynarodowa sieć dystrybucyjna, obejmująca przedstawicielstwa partnerów na całym świecie (na wszystkich najważniejszych rynkach europejskich, a także w Azji oraz na Bliskim Wschodzie), pozwala obserwować trendy w każdym z tych krajów.

Dział sprzedaży eksportowej podzielony jest zgodnie z obsługiwanymi obszarami geograficznymi. Wśród nich wyróżnić można takie regiony, jak:

- DACH: Austria, Niemcy, Szwajcaria
- Bliski Wschód & Azja-Pacyfik & Afryka
- Europa Południowa
- Ameryka Północna i Południowa
- Europa Wschodnia
- Europa Zachodnia
- Europa Północna
- Wielka Brytania

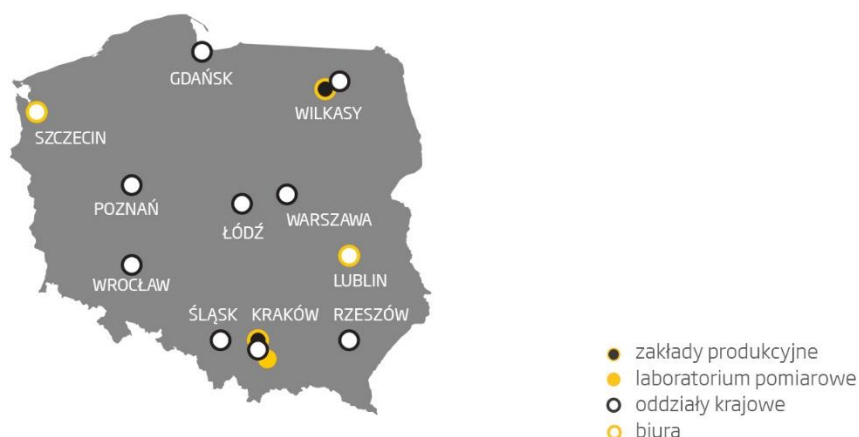
Do flagowych projektów wykonanych przez Grupę w ostatnich dwóch latach na rynku zagranicznym należą m.in.: centrum handlowe Sun Plaza w Bukareszcie, Lotnisko Kiszyniów w Mołdawii, stadion Velodrome w Marsylii, Admiral Casino w Maladze, biurowiec CI Tower w Londynie, Ambasada Kanady w Paryżu, ambasada RP w Wilnie, centrum medyczne YURA w Belgradzie, biurowiec RC Industrial w Arabii Saudyjskiej. W Polsce na uwagę zasługują projekty: centrum biznesowe Sagittarius Business House we Wrocławiu, mBANK Centrum biurowo-konferencyjne w Łodzi, galeria Metropolia w Gdańsku, kompleks handlowo-biurowy Wroclavia, biurowce A4 Business Park 3 w Krakowie, Wydział Chemii Uniwersytetu Jagiellońskiego, dworzec PKP w Gliwicach.

Mapa zrealizowanych projektów oświetleniowych

Na terenie Polski ES-SYSTEM S.A. ma 9 oddziałów: w Krakowie, Rzeszowie, w Gliwicach, we Wrocławiu, w Warszawie, Łodzi, Poznaniu, w Wilkasach na Mazurach i w Gdańsku oraz podległe oddziałom dwa biura w Szczecinie i Lublinie. Zautomatyzowane i wyposażone w najnowocześniejsze technologie zakłady produkcyjne znajdują się w Dobczycach oraz Wilkasach, natomiast certyfikowane laboratorium pomiarowe mieści się w centrali w Krakowie.

Mapa zaplecza produkcyjnego i sieci handlowej

1.2. Model biznesowy i strategia biznesowa

1.2.1. Misja i wartości

Nazwa Grupy ES-SYSTEM składa się z dwóch członów. Pierwszy - ES – jest skrótem angielskiego określenia *Energy saving* i promuje ideę oszczędzania energii. Od momentu zaistnienia firmy na rynku w 1990 roku filozofia ta jest realizowana w każdym aspekcie jej działania: od koncepcji produktu, przez kolejne fazy jego wdrażania, aż do wprowadzenia na rynek. Drugi człon – SYSTEM – opisuje formułę projektowania, wykonania i stosowania produktów wytwarzanych i sprzedawanych przez Grupę ES-SYSTEM. Systemy oświetleniowe stanowią grupy i rodziny produktów połączonych ideą konstrukcyjną, formułą plastyczną (*product design*) oraz parametrami technicznymi i użytkowymi.

Misja

Misją Grupy ES-SYSTEM jest dostarczanie kompleksowych rozwiązań oświetleniowych, dbanie o oszczędność energii oraz komfort i zdrowie użytkowników. Uważne słuchanie klientów i odpowiadanie na ich indywidualne potrzeby jest dla firmy priorytetem.

Wartości Grupy ES-SYSTEM

- **Ludzie:** Budowanie trwałych i pozytywnych relacji z otoczeniem biznesowym i społecznym. Rozwój dzięki dialogowi ze społecznością lokalną, klientami i kontrahentami.
- **Produkt:** Cel i kierunek działań ES-SYSTEM wyznacza hasło „*Energy saving*”. Oferta obejmuje wiele produktów i usług dostępnych na całym świecie. Dzięki innowacyjnym technologiom ES-SYSTEM towarzyszy klientom, odpowiadając na ich oczekiwania i potrzeby.
- **Środowisko:** Poczucie odpowiedzialności za środowisko motywuje do aktywnej kontroli wpływu działalności Grupy na otoczenie. Technologie, które podnoszą wydajność i energooszczędność produktów, to efekt świadomego wyboru.

1.2.2. Model biznesowy

Grupa ES-SYSTEM zbudowała obecny model biznesowy na bazie 28 lat doświadczeń. Grupa nie tylko projektuje, produkuje i sprzedaje profesjonalne systemy oświetleniowe, ale także, w kontakcie z inwestorami, generalnymi wykonawcami i architektami, tworzy koncepcje i wizualizacje oświetlenia obiektów. Poniżej przedstawiony model biznesowy dotyczy wszystkich spółek Grupy Kapitałowej.

Model biznesowy			
Nakłady [Wskaźniki]	Nakłady finansowe¹: Nakłady inwestycyjne: 5,4 mln zł (v. 9,7 mln zł)	Nakłady produkcyjne: 2 zakłady produkcyjne: <ul style="list-style-type: none"> zakład w Wilkasach zajmujący się obróbką mechaniczną metali, tworzyw sztucznych i montażem końcowym opraw oświetleniowych zakład produkcyjny w Dobczycach zajmujący się wytwarzaniem układów elektronicznych oraz montażem opraw oświetleniowych 	Nakłady w sferze kapitału ludzkiego: Liczba pracowników: 898 (v. 868) Nakłady na szkolenia: ok. 363 tys. zł (v. 270 tys. zł) Recertyfikacja Zintegrowanego Systemy Zarządzania ISO 18001:2017 w ES-SYSTEM S.A.
	Nakłady w sferze własności intelektualnej: Pion R&D zatrudniający 63 (v. 55) osoby Nakłady na R&D: 1,5 mln zł (v. 2,2 mln zł) Liczba zrealizowanych projektów badawczych: 3 (v. 2)	Nakłady w dziedzinie ochrony środowiska: Recertyfikacja ISO 14001:2005 w ES-SYSTEM S.A.	Nakłady w sferze działalności społecznej: Wydatki na darowizny i sponsoring w ES-SYSTEM S.A.: 0,03% (v. 0,11%) przychodów
łańcuch wartości	R&D -> projektowanie -> produkcja -> sprzedaż -> logistyka -> instalacja -> obsługa 		
Wyniki [Wskaźniki]	Wyniki finansowe (GK): Przychody ze sprzedaży: 191,7 mln zł (v. 189,7 mln zł) EBIT: 5,6 mln zł (v. 7,7 mln zł) Zysk netto: 5,6 mln zł (v. 7,0 mln zł)	Wyniki produkcyjne: Nowe systemy oświetleniowe wprowadzone do produkcji i sprzedaży: 48 (v. 14)	Wyniki w sferze kapitału ludzkiego: 1320 (v. 1288) godzin szkoleniowych (szkolenia zewnętrzne) 3948 (v. 2890) godzin szkoleniowych (szkolenia wewnętrzne)
	Wyniki w sferze kapitału intelektualnego: Liczba zastrzeżonych wzorów przemysłowych: 44 (v. 62) Liczba zastrzeżonych znaków towarowych: 8 (v. 10) Liczba nowych produktów w zakresie inteligentnych systemów sterowania (ISS): 6 (v. 8) Liczba wdrożonych systemów oświetleniowych: 66 (v. 30)	Wyniki w dziedzinie ochrony środowiska: Liczba posiadanych atestów/certyfikatów: 6 ² (v. 5) Wszystkie produkty mają deklaracje zgodności z dyrektywami RoHS i LVD oraz kompatybilności elektromagnetycznej Brak niezgodności z przepisami dotyczącymi ochrony środowiska	Wyniki w sferze działalności społecznej: 100% wytwarzanych przez ES-SYSTEM produktów kwalifikowanych jest do grupy spoza ryzyka fotobiologicznego, czyli nie stwarzają zagrożenia fotobiologicznego ³ 93% (v. 93%) opraw ze źródłem LED ma klasę energetyczną A+ i A++

¹ Nakłady i wyniki odnoszą się do 2018 roku, porównawczo w nawiasach (versus ...) podane są wartości dla 2017 roku.

² Atest PZH posiadają 73 systemy, CB - 1 system, ENEC - 14 systemów, dopuszczenia CNBOP - 30 systemów, Ex - 2 systemy, certyfikat VDE - 1 system

³ Zmiana zasad pomiarów w stosunku do 2017 roku. Grupa Ryzyka 0 - 15% produktów, Grupa Ryzyka 1 - 85% produktów stwarza niskie ryzyko zagrożenia światłem niebieskim, jeśli oko będzie narażone na bezpośrednie działanie światła dłużej niż 10 000 sekund.

Wśród przewag konkurencyjnych Grupy ES-SYSTEM wyróżnić można:

- Szeroka oferta produktowa, wysoka jakość, dostawy oświetlenia do różnych segmentów odbiorców
- Projektowanie opraw z wykorzystaniem najnowszych technologii
- Wytyczanie trendów w zakresie wzornictwa
- Energooszczędność oferowanych produktów
- Duże doświadczenie w prowadzeniu nietypowych projektów i dostarczanie niestandardowych produktów „customizowanych”
- Partnerskie relacje z inwestorami, generalnymi wykonawcami, wykonawcami instalacji elektrycznej, projektantami elektrykami, architektami, projektantami wnętrz, lighting designerami

1.2.3. Strategia biznesowa

Strategia rozwoju Grupy ES-SYSTEM zakłada umacnianie pozycji krajowego lidera w branży oraz dynamiczny rozwój sprzedaży eksportowej na rynkach Unii Europejskiej i innych wysoko rozwiniętych państw. ES-SYSTEM planuje dalszy znaczący rozwój zaplecza technologicznego. Takie założenia rozwoju zostały przyjęte przez wszystkie spółki Grupy Kapitałowej ES-SYSTEM.

Kreowanie nowych rozwiązań oświetleniowych i dostarczanie kompleksowych usług jest priorytetem w działalności Grupy. W ciągu 28 lat jej istnienia zawsze starano się odważnie podejmować nowe wyzwania, bacznie obserwować zmiany społeczne, trendy i szybko odpowiadać na nowo powstałe potrzeby. Niemal od samego początku zyski inwestowano w dalszy rozwój firmy, w technologię produkcji i sam produkt. Poszukiwanie kolejnych szans biznesowych jest naturalną konsekwencją przyjętej strategii wzrostu. Nieustannie bada się potencjał i poszukuje możliwości ekspansji na kolejne perspektywiczne rynki. Celem Grupy jest również stałe umacnianie pozycji na rynku kontraktowym przez ciągłe wzbogacanie portfolio produktowego o wyroby zaspokajające potrzeby klientów na całym świecie. Dla zagwarantowania najwyższej, europejskiej jakości produkty są badane – z wykorzystaniem nowoczesnych metod – zarówno we własnym laboratorium, jak i w niezależnych instytucjach naukowych w kraju, gdzie uzyskują certyfikaty i atesty potwierdzające ich jakość.

Grupa ES-SYSTEM w swoich działaniach kieruje się trzema podstawowymi zasadami, którymi są: lokalność, transparentność oraz elastyczność. Zasad tych przestrzega się przy budowaniu relacji wewnątrz i na zewnątrz spółek Grupy oraz w kształtowaniu planów rozwoju. Oznacza to, że wszelkie działania podejmowane są w sposób jawny, a dbanie o dobro najbliższego otoczenia i zaspokajanie potrzeb osób i instytucji związanych z ES-SYSTEM jest kluczowe.

Cele biznesowe Grupy ES-SYSTEM oparte są na czterech głównych kierunkach:

1. Realizacja oświetlenia w najbardziej prestiżowych projektach architektonicznych.
2. Projektowanie, wdrażanie, produkcja i sprzedaż profesjonalnych, energooszczędnych rozwiązań oświetleniowych.
3. Tworzenie i rozwój inteligentnych systemów sterowania oświetleniem.
4. *Light is Life* – Światło to Życie, Światło to Zdrowie, Światło to Sztuka, Światło to Styl.

1.3. Podstawy zarządzania

1.3.1. Podejście do zarządzania ryzykiem

[Polityki/procedury] Aby osiągnąć cele biznesowe oraz realizować zrównoważony wzrost w długim okresie, Grupa wykorzystuje szanse, a także racjonalnie i efektywnie zarządza ryzykiem. Spółki i Grupa ES-SYSTEM nie mają formalnej polityki zarządzania ryzykiem, jednak wprowadziły szereg rozwiązań mających na celu utrzymanie dobrej kondycji finansowej, prawnej, organizacyjnej i efektywnościowej. W ramach ISO 9001:2015 ES-SYSTEM S.A. i ES-SYSTEM Projekty w 2017 roku, a ES-SYSTEM NT i ES-SYSTEM Wilkasy na początku 2018 roku wdrożyły procedurę oceny ryzyka i postępowania z ryzykiem. Celem procedury jest określenie jednolitego i powtarzalnego sposobu oceny ryzyka i szans, które wpływają na jakość wyrobów i usług, a także metod postępowania z tymi ryzykami i szansami. W odniesieniu do ES-SYSTEM S.A. i ES-SYSTEM Projekty procedura dotyczy również zakresu środowiska oraz BHP.

W ES-SYSTEM S.A. i ES-SYSTEM Projekty za zapewnienie realizacji procedury szacowania ryzyka odpowiedzialny jest Szef Zarządzania Jakością i Środowiskiem. Prezes Zarządu ustala i zatwierdza metodykę szacowania ryzyka, która jest odpowiednia dla organizacji w kontekście wymagań biznesowych i prawnych związanych z jakością, środowiskiem i BHP. Wyniki szacowania ryzyka, zatwierdzone przez Zarząd, udostępnione są zainteresowanym osobom w celu realizacji planu postępowania z ryzykiem. Szef Zarządzania Jakością i Środowiskiem koordynuje realizację działań ustalonych w planie postępowania z ryzykiem, według określonych terminów i odpowiedzialności.

W ES-SYSTEM NT Sp. z o.o. działania związane z szacowaniem ryzyka koordynuje Pełnomocnik Zarządu ds. Systemu Zarządzania Jakością, a w ocenie i planowaniu działań biorą udział „właściciele ryzyka”. W wyniku analizy ryzyka i przeprowadzenia jego oceny powstaje plan postępowania z ryzykiem, który jest zatwierdzany przez Prezesa Zarządu. Zadania, których realizacja wynika z planu, są przekazywane do wykonania pracownikom wymienionym w planie. W ES-SYSTEM Wilkasy Sp. z o.o. Prezes Zarządu decyduje o wyborze metodyki szacowania ryzyka i zatwierdza wynik przeprowadzonej oceny zawarty w planie postępowania z ryzykiem. Dyrektor Jakości koordynuje działania związane z oceną ryzyka oraz nadzoruje realizację działań ustalonych w planie postępowania z ryzykiem według określonych terminów i odpowiedzialności.

Szacowanie ryzyka przeprowadzane jest okresowo raz do roku oraz każdorazowo w przypadku wystąpienia następujących zdarzeń:

- zidentyfikowania procesów i zasobów, co do których dotychczas nie przeprowadzono szacowania ryzyka
- zmian w technologii, mogących powodować zmianę poziomu ryzyka związanego z jakością, środowiskiem lub BHP
- zidentyfikowania nowych lub zmienionych procesów zachodzących w organizacji, które wykraczają poza dotychczas zdefiniowany zakres systemu zarządzania
- zmian organizacyjnych mogących mieć wpływ na jakość, środowisko lub BHP (np. zmiany kadrowe, zmiany w aktywach, zmiana lokalizacji, zmiana podwykonawców, zmiana godzin pracy, zmiana technologii)
- analizy jakościowej produktów i procesów, w tym w związku z rozpatrywanymi reklamacjami – niezależnie od sposobu ich rozpatrzenia
- zmian w przepisach prawa lub innych wymaganiach (np. wymaganiach klienta) mogących mieć wpływ na organizację
- zmian w otoczeniu wewnętrznym i zewnętrznym

Spółki Grupy ES-SYSTEM monitorują zidentyfikowane rodzaje ryzyka, wprowadzają zmiany pozwalające na minimalizację skutków zidentyfikowanych zagrożeń, obserwują otoczenie prawne i biznesowe w celu rozpoznawania i oceny nowych rodzajów ryzyka. Wśród przykładowych działań mających na celu zarządzanie ryzykiem wymienić należy:

- organizowanie narad – przeglądów systemu zarządzania jakością
- monitorowanie zmian w kontekście zewnętrznym i wewnętrznym
- powoływanie zespołów problemowych w celu identyfikacji nowych rodzajów ryzyka oraz ich eliminowania lub ograniczania, bądź zabezpieczenia (w tym ubezpieczenia) przed skutkami wystąpienia takiego ryzyka
- przeprowadzanie cyklicznych analiz i ocen ryzyka i szans, budowanie planów postępowania z ryzykiem
- wprowadzanie nowych regulacji wewnętrznych nastawionych na eliminację i minimalizację ryzyka
- korzystanie z produktów finansowych i ubezpieczeniowych

Mając na uwadze zagrożenia społeczne, pracownicze oraz dotyczące środowiska naturalnego, poszanowania praw człowieka i przeciwdziałania korupcji, zidentyfikowano poniższe grupy ryzyka:

- ryzyko dotyczące zdrowia i życia pracowników – zagrożeni mogą być pracownicy zatrudnieni przy urządzeniach w zakładach produkcyjnych
- ryzyko naruszenia prawa pracy
- ryzyko niedoboru pracowników na rynku pracy
- ryzyko zmiany przepisów prawnych – budowlanych (produkty i usługi są oferowane na rynku inwestycji budowlanych) oraz środowiskowych (produkty muszą być zbierane z rynku zgodnie z przepisami o zużytych sprzęcie elektrycznym i elektronicznym, na rynek wprowadzane są także baterie i akumulatory, które podlegają przepisom środowiskowym)
- ryzyko negatywnego wpływu na środowisko naturalne w zakładach produkcyjnych Grupy
- ryzyko tzw. produktu niebezpiecznego (przepisy o odpowiedzialności za produkt niebezpieczny)
- ryzyko zaburzeń w produkcji – możliwe zakłócenia produkcji (ze względu na problemy ze skompletowaniem odpowiednio wykwalifikowanej kadry, awariami, dostępnością komponentów, zaopatrzeniem w energię elektryczną i inne media) mogą się przełożyć na opóźnienia w dostawach produktów do kontrahentów Spółki i tym samym spowodować odpowiedzialność prawną (kary umowne, odszkodowania) przed odbiorcami
- ryzyko cybernetyczne (cyberprzestępczość)
- ryzyko podatkowe – występuje ryzyko związane ze stosowaniem cen transferowych, zmian w przepisach podatkowych, tworzenia nieprecyzyjnych przepisów i niejasnej ich wykładni
- ryzyko niestabilnego prawa i nieustannie zmieniającej się jego wykładni i interpretacji
- ryzyko globalnych zmian politycznych i ekonomicznych
- ryzyko naruszenia praw osób trzecich i potencjalna odpowiedzialność finansowa względem poszkodowanych

Analiza istotnych ryzyk w poszczególnych obszarach zawarty jest w dedykowanych im punktach, w dalszej części opracowania.

Spółka ES-SYSTEM S.A. monitoruje wskazane wyżej grupy ryzyka w ramach standardowych procedur zarządzania ryzykiem oraz podejmuje szereg innych działań, takich jak współpraca z doradcami z poszczególnych obszarów, ubezpieczenia (np. D&O) czy aktywne pozyskiwanie pracowników. Rozważa też wprowadzenie w przyszłości kompleksowych regulacji w zakresie zarządzania ryzykiem.

1.3.2. Zarządzanie ryzykiem nadużyć

[Polityki/procedury] W Spółce i Grupie nie jest wdrożona polityka zarządzania ryzykiem nadużyć, niemniej celem zarządów spółek Grupy jest eliminowanie występowania m.in.:

- nieuczciwej konkurencji – zapisy o relacjach m. in. z kontrahentami, partnerami i konkurencją zawarte są w Kodeksie Etycznym obowiązującym w GK ES-SYSTEM
- dyskryminacji i naruszenia praw pracowniczych (w tym mobbingu)
W kontekście nadużyć w obszarze pracowniczym opracowano w ES-SYSTEM S.A. *Politykę różnorodności i Procedurę antymobbingową* (szerzej zob. w rozdziale 3).
- konfliktu interesów
Spółka ES-SYSTEM S.A. zgodnie z *Dobrymi praktykami spółek notowanych na GPW 2016* opracowała *Politykę zarządzania konfliktami interesów* określającą kryteria i okoliczności, które mogą doprowadzić do sprzeczności między dobrem Spółki oraz osób z nią powiązanych, a jej zobowiązaniem do działania w najlepiej pojętym interesie Spółki i jej akcjonariuszy. Polityka ta obejmuje również środki i procedury zarządzania konfliktami interesów dostosowane do rozmiaru i rodzaju prowadzonej przez Spółkę działalności. Politykę stosuje się do członków Rady Nadzorczej, Zarządu, wszystkich pracowników Spółki oraz osób powiązanych w zakresie prowadzonej przez nich działalności.
- nadużyć w zakresie MAR (nadużycia na rynku papierów wartościowych – w tym celu spółka ES-SYSTEM S.A. opracowała *Regulamin obiegu i ochrony informacji poufnych w rozumieniu rozporządzenia MAR*, a także *Regulamin dokonywania transakcji oraz przekazywania informacji o transakcjach przez osoby pełniące obowiązki zarządcze w ES-SYSTEM S.A.*, pracownicy Spółki regularnie uczestniczą w szkoleniach tematycznych z tego zakresu organizowanych przez SEG)

W analizie istotności wyodrębnione zostały ryzyko korupcji i ograniczania uczciwego dostępu do rynku.

Ryzyko i jego przyczyna	Konsekwencje (wpływ ryzyka)	Skutki	Aktualnie wdrożone zabezpieczenia i mechanizmy kontrolne	Ocena ryzyka (prawdopodobieństwo)
wystąpienie przypadku korupcji (biernej i czynnej)	odpowiedzialność karna, cywilna, administracyjna	utrata zaufania ze strony kontrahentów, konieczność zmian personalnych, możliwość szantażowania osoby odpowiedzialnej przez osoby posiadające wiedzę na temat korupcji, brak możliwości udziału w postępowaniach przetargowych w ramach zamówień publicznych	wprowadzone w postanowieniach umów o pracę obowiązki co do powstrzymania się od zachowań mogących podpaść pod korupcję; istnienie w newralgicznych obszarach procedur pozwalających wyeliminować przypadki korupcji w związku z kolegiąlnym podejmowaniem działań, ich oceną z uwzględnieniem licznych kryteriów (np. weryfikacja konkurencji).	niskie
ograniczenie uczciwego dostępu do rynku poprzez niestosowanie się niektórych uczestników rynku do obowiązujących przepisów	odpowiedzialność karna, cywilna, administracyjna osób ograniczających dostęp	obniżenie zaufania do organów państwa odpowiedzialnych za systemowe rozwiązanie problemu korupcji biernej i nieuczciwej konkurencji obniżenie motywacji pracowników zaangażowanych w projekty, które doznały ograniczenia mimowolne wycofywanie się z obszarów biznesu, w których wspomniane ryzyko występuje	brak możliwości wdrożenia rozwiązań systemowych; możliwe jest kwestionowanie postępowań, w ramach których istnieje szansa wykazania naruszenia przepisów uczciwej konkurencji, co dotyczy głównie zamówień publicznych możliwość zawiadamiania organów kontrolnych; możliwość zgłaszania podejrzenia popełnienia przestępstwa	średnie

Spółki Grupy podejmują szereg działań mających na celu eliminację nadużyć, m.in.:

- organizowanie szkoleń dotyczących problematyki nadużyć (wstępne – przed objęciem stanowiska pracy przez pracownika; okresowe – uzasadnione bieżącymi potrzebami)
- udział pracowników w szkoleniach, seminariach, konferencjach
- przegląd, modyfikacje regulacji wewnętrznych i implementacje nowych regulacji
- monitoring przepisów i praktyki (orzecznictwo i inne publikacje)

[Wskaźniki] W 2018 roku, analogicznie jak w 2017 roku, Zarządy Spółek Grupy ES-SYSTEM nie stwierdziły przypadków nadużyć.

1.3.3. Najważniejsze przepisy regulujące działalność Grupy

ES-SYSTEM S.A. jako spółka notowana na Giełdzie Papierów Wartościowych podlega regulacjom prawnym, których celem jest zagwarantowanie działalności Grupy zgodnie z obowiązującymi przepisami i w interesie jej akcjonariuszy.

Wybrane przepisy prawa regulujące działalność spółek Grupy ES-SYSTEM:

- ustawa – Kodeks spółek handlowych
- ustawa o swobodzie działalności gospodarczej
- ustawa – Ordynacja podatkowa
- ustawa o podatku dochodowym od osób prawnych
- ustawa o podatku od towarów i usług
- ustawa o rachunkowości wraz z przepisami wykonawczymi
- ustawa – Kodeks cywilny
- ustawa – Kodeks pracy
- przepisy dotyczące systemu ubezpieczeń społecznych
- przepisy branżowe regulujące wymagania wobec urządzeń elektrycznych
- przepisy środowiskowe – efektywność energetyczna, zapobieganie zanieczyszczeniu środowiska
- ustawa o ofercie publicznej oraz inne przepisy regulujące funkcjonowanie spółek publicznych, w tym rozporządzenie MAR oraz ustawa o obrocie instrumentami finansowymi

- Dobre praktyki spółek notowanych na GPW
- rozporządzenie RODO wraz z ustawą o ochronie danych osobowych
- ustawa – Prawo budowlane wraz z przepisami wykonawczym
- przepisy dotyczące ochrony przeciwpożarowej

[Polityki/procedury] We wszystkich krajowych spółkach wchodzących w skład Grupy Kapitałowej ES-SYSTEM został wdrożony i jest utrzymywany system zarządzania zgodny z normą ISO 9001 „System zarządzania jakością”.

W ES-SYSTEM S.A. i w ES-SYSTEM Projekty sp. z o.o. został wdrożony i jest utrzymywany zintegrowany system zarządzania, który oprócz spełnienia wymagań normy ISO 9001 obejmuje również zakres wynikający z norm ISO 14001 *System zarządzania środowiskowego* i OHSAS 18001 *System zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy*. Zintegrowany system zarządzania reguluje następujące obszary:

- zarządzanie strategiczne
- zarządzanie środowiskowe i BHP
- zarządzanie zasobami
- sprzedaż i marketing
- zakupy i logistykę
- projektowanie opraw oświetleniowych
- serwis
- usługi projektowe
- badania laboratoryjne

W 2018 roku każdy z systemów był recertyfikowany na zgodność z wymaganiami nowych wydań norm ISO 9001:2015 i ISO 14001:2015 oraz dotychczas obowiązującej normy OHSAS 18001:2007.

[Wskaźniki] W 2018 roku, analogicznie jak w 2017 roku, Zarządy spółek Grupy ES-SYSTEM nie zidentyfikowały przypadków niezgodności z przepisami prawa i regulacjami społeczno-ekonomicznymi.

1.3.4. Kodeks Etyczny w Grupie ES-SYSTEM

Z dniem 24 czerwca 2008 roku ES-SYSTEM S.A. wprowadziła, a w 2014 roku aktualizowała, Kodeks Etyczny obowiązujący we wszystkich spółkach wchodzących w skład Grupy. Obowiązuje on zarówno pracowników, jak i członków zarządów oraz rad nadzorczych spółek Grupy ES-SYSTEM. Kodeks reguluje zasady postępowania w działalności gospodarczej oraz zawodowej. Obowiązujące normy są zgodne z zasadami prawa, integralnością etyczną oraz z zapisami Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka. Kodeks Etyczny ustala zasady postępowania, którymi powinny się kierować osoby zatrudnione w ES-SYSTEM przy wykonywaniu swoich obowiązków. Pracownicy, którzy zaobserwują wykroczenia przeciwko kodeksowi lub mają uzasadnione podejrzenia, że taka sytuacja zaistniała, mogą poinformować o tym swoich przełożonych anonimowo lub z zachowaniem poufności. W stosunku do osób działających w dobrej wierze nie można stosować odwetu ani narażać ich na żadne inne konsekwencje. Złamanie lub nieprzestrzeganie zasad Kodeksu Etycznego, będące wykroczeniem wobec prawa pracy, może być karane zgodnie z obowiązującymi przepisami, włącznie z rozwiązaniem stosunku pracy w trybie natychmiastowym, niezależnie od innego rodzaju odpowiedzialności.

Kodeks Etyczny obowiązujący w Grupie ES-SYSTEM reguluje takie obszary, jak:

1. Stosunki z pracownikami i między nimi:
 - a) wzajemne poszanowanie i zakaz dyskryminacji, mobbingu, molestowania
 - b) równość szans zatrudnienia, rozwoju i awansu
 - c) bezpieczeństwo i higiena pracy
 - d) zachowanie poufności informacji dotyczących pracowników
2. Relacje między ES-SYSTEM a klientami:
 - a) uczciwa konkurencja
 - b) uczciwe zarządzanie
 - c) jakość
 - d) poufność informacji na temat osób trzecich
 - e) przejrzystość i ład korporacyjny
 - f) konflikt interesów
 - g) uprawnienia

- h) ochrona majątku
- 3. Relacje ES-SYSTEM z otoczeniem:
 - a) środowisko naturalne
 - b) powiązania z władzami i lokalnymi społecznościami
 - c) biznes międzynarodowy
- 4. Zasady postępowania w sieci

Pracownicy Grupy są zobowiązani do zgłaszania sytuacji wątpliwych etycznie swoim przełożonym.

[Wskaźniki] W 2018 roku, analogicznie jak w 2017 roku nie było zgłoszeń w tym obszarze. W zakresie obowiązujących w spółkach Grupy regulacji wewnętrznych, w tym Kodeksu Etycznego, prowadzone są szkolenia wstępne – przed objęciem stanowiska pracy przez pracownika.

1.3.5. Łańcuch dostaw

[Polityki/Procedury] W 2018 roku Spółki należące do Grupy Kapitałowej opracowały *Politykę Zakupową*, której głównym celem jest określenie zasad zarządzania zakupami od firm zewnętrznych, jak również zostały zdefiniowane oczekiwania i wymagania GK ES-SYSTEM względem dostawców.

Dokumentem wykonawczym do *Polityki* jest *Procedura Zakupowa* obowiązująca również w Grupie Kapitałowej definiująca postępowanie w zakresie dokonywania zakupów, podpisywania umów z dostawcami zewnętrznymi, nadzoru nad centralną bazą dostawców, weryfikacji oraz kontroli nabywanych materiałów, towarów i usług.

W ramach ES-SYSTEM S.A. *Procedurze Zakupowej* towarzyszą instrukcje obiegu zamówień i umów.

Pion Łańcucha Dostaw odpowiada głównie za działania zmierzające do zwiększenia efektywności zarządzania zakupami i minimalizację ryzyka negatywnego wpływu na realizację zobowiązań wobec Klienta, np. poprzez wpływ na ciągłość procesu produkcyjnego. Analogicznie do lat ubiegłych, obszar Zarządzania Łańcuchem Dostaw odpowiedzialny jest również za dążenie do stałej optymalizacji kosztów, poprawę jakości i ciągłe doskonalenie procesów logistycznych.

W 2018 roku w obszarze Zarządzania Łańcuchem Dostaw wdrożono szereg zmian organizacyjnych i proceduralnych. Wprowadzone zostało strategiczne zarządzanie zakupami realizowane głównie poprzez grupowanie zakupów, koncentrację na najlepszych rozwiązaniach oraz korzystanie z preferowanych dostawców i umów ramowych. W tym celu, w ramach Grupy Kapitałowej, dokonano centralizacji zakupów strategicznych i wdrożono podział odpowiedzialności za nowo zdefiniowane kategorie zakupowe.

[Zarządzanie ryzykiem] Zakupy strategicznych materiałów, wyrobów i usług realizowane są w oparciu o najlepsze strategie zakupowe zapewniające ciągłość dostaw i konkurencyjności warunków handlowych, a ich dobór uzależniony jest od specyfiki kategorii zakupowej. Zarządzanie ryzykiem w Pionie Zakupów odbywa się poprzez stałą analizę rynku, zarówno pod kątem zmienności otoczenia ekonomicznego, jak i wdrażanych nowych technologii. Analizie podlegają ceny rynkowe surowców i komponentów wykorzystywanych do produkcji wyrobów, co pozwala na prowadzenie skutecznych negocjacji z dostawcami oraz minimalizację ryzyka związanego ze zmiennością warunków handlowych.

Jednym z najistotniejszych ryzyk w obszarze Pionu Zarządzania Łańcuchem Dostaw jest brak zapewnienia ciągłości dostaw komponentów do produkcji, co ma negatywny wpływ na terminową realizację zamówień Klientów zewnętrznych. Celem zarządzania ryzykiem zostały wprowadzone przedmiotowe zmiany organizacyjne i procesowe. Kolejnym zdefiniowanym ryzykiem jest zmiana warunków handlowych przez dostawcę w trakcie trwania kontraktu, co może skutkować wzrostem kosztów wyprodukowania towaru. Aby zabezpieczyć interesy ES-SYSTEM, wdrożone zostały Ogólne Warunki Zakupu, które stanowią integralną część zamówienia i gwarantują niezmiennność uzgodnionych warunków. Następnym ryzykiem są potencjalne błędy merytoryczne przy składaniu zamówień u dostawców niekwalifikowanych. W celu eliminacji ryzyka zostały wdrożone zmiany w procesie akceptacji zamówień jednorazowych u dostawców zewnętrznych, którzy nie mają statusu kwalifikowanego partnera.

Ryzyko i jego przyczyna	Konsekwencje (wpływ ryzyka)	Skutki	Aktualnie wdrożone zabezpieczenia i mechanizmy kontrolne	Ocena ryzyka (prawdopodobieństwo)
Niedostępność komponentów (nieterminowe zamówienie, brak kwalifikowanego dostawcy)	Negatywny wpływ na proces produkcji	Brak terminowej realizacji zamówień dla klienta	Monitorowanie potwierdzeń dostaw, analiza dostawców alternatywnych. Zmiany organizacyjne (wdrożenie zarządzania kategoriami, wyodrębnienie zespołu Zakupów Operacyjnych i Planowania Produkcji)	duże
Zmiana warunków handlowych w trakcie trwania kontraktu (brak sfinalizowania zamówienia lub brak umowy)	Wzrost kosztów wyprodukowania towarów	Negatywny wpływ na opłacalność finansową	Wdrożono dokumenty zabezpieczające GK przed zmianą cen (OWZ)	niskie
Ryzyko złożenia błędnego zamówienia towaru u dostawcy niekwalifikowanego	Koszt zakupu zbędnego towaru, niekorzystny wpływ na terminowość realizacji zamówienia	Potencjalne kary finansowe za brak terminowości. Negatywna opinia i niezadowolenie klienta.	Wdrożenie procedury zakupowej – zwiększony proces kontroli nad zakupami u niekwalifikowanych dostawców	niskie
Błędnie wprowadzone dane klienta do zamówienia sprzedaży	Błędnie wysłany towar	Opóźnienie realizacji. Negatywny wpływ na wizerunek. Poniesienie podwójnych kosztów transportu.	Szkolenie dla pracowników. Dodatkowa weryfikacja i kontrola poprzez kwartalne raporty.	niskie

[Ryzyka nadużyć] W związku z tym, że pracownicy Pionu Zakupów są narażeni na praktyki korupcyjne, jednym z głównych założeń wdrożonych procedur i polityki, jest zapewnienie transparentności wyboru dostawcy na podstawie przejrzystych i obiektywnych zasad, zgodnych z obowiązującym prawem i jasno określonymi procedurami wewnętrznymi. Wszyscy pracownicy GK ES-SYSTEM zobowiązani są do zachowań zgodnych z obowiązującym Kodeksem Etycznym. Ponadto pracownicy Pionu Zakupów mają obowiązek jasnego komunikowania, w kontaktach z dostawcami, o braku tolerancji dla działań korupcyjnych oraz braku możliwości wręczania dóbr materialnych i niematerialnych celem wpłynięcia na wybór przedstawionej oferty.

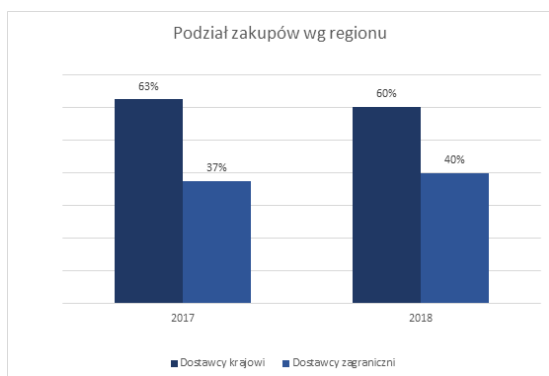
ES-SYSTEM współpracuje z dostawcami towarów handlowych, materiałów, surowców, urządzeń, a także korzysta z firm świadczących usługi (transport, usługi serwisowe, doradcze etc.). Partnerami biznesowymi GK są zarówno firmy krajowe jak i wiodący europejscy producenci.

Wszyscy dostawcy podlegają kwalifikacji i ocenie na podstawie jasno sprecyzowanych reguł i kryteriów, które uwzględniają zasady społecznej odpowiedzialności biznesu, interesy społeczne i ochronę środowiska. Realizacja procesu kwalifikacji i oceny dostawców odbywa się w oparciu o dokument *Procedura Zakupowa*. W 2018 roku wprowadzono dodatkowe kryteria weryfikacji partnerów biznesowych w procesie audytu w siedzibie dostawcy, gdzie kontroli podlegają takie obszary jak – prawa człowieka, procedury ochrony, środowisko, bezpieczeństwa pracowników i higiena pracy.

Audyty u wybranych dostawców materiałów strategicznych są przeprowadzane przez pracowników Pionu Zakupów lub są zlecane zewnętrznym firmom audytorskim, z częstotliwością wskazaną w Procedurze Zakupowej, nie rzadziej niż raz na dwa lata.

W procesie audytowym partner biznesowy lub kandydat na dostawcę zobowiązany jest udzielić informacji wymaganych w Kwestionariuszu Oceny Dostawcy. Zakres weryfikowanych informacji w obszarze praw pracowników zatrudnianych przez dostawcę obejmuje:

- posiadanie polityki ochrony pracowników przed dyskryminacją
- zapewnienie pracownikom wolności zrzeszania się
- zatrudnianie zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa
- posiadanie Kodeksu Etyki Biznesu
- zapewnienie bezpiecznego środowiska pracy

[Wskaźniki] Wzorem lat ubiegłych, w 2018 roku utrzymany został wysoki wskaźnik zakupów u dostawców krajowych, co jest ściśle związane z ideą zakupową Grupy, która duży nacisk kładzie na współpracę z firmami lokalnymi. 60% zakupów zostało alokowanych w firmach polskich.

ES-SYSTEM współpracuje głównie z dostawcami, którzy uzyskali pozytywną ocenę w procesie kwalifikacji i oceny dostawców zostały zweryfikowane pod względem spełniania wymagań krytycznych dla jakości (CTQ – Critical To Quality) zdefiniowanych w procesie zakupowym.

[Wskaźniki] Wdrożenie nowej *Polityki i Procedury Zakupowej* (formalnie od stycznia 2019 roku, natomiast prace nad nimi prowadzone były w 2018 roku), wprowadziło zmiany w procesie oceny i kwalifikacji dostawców. Poza obowiązkową kwalifikacją nowych dostawców i coroczną oceną jakości i współpracy z kwalifikowanymi kontrahentami, wprowadzono wymóg audytowania kluczowych dla GK partnerów biznesowych. 83% dostawców, z którymi Grupa współpracowała w 2018 roku to dostawcy kwalifikowani (czyli podlegający corocznej ocenie jakości i współpracy). Zakupy u dostawców niekwalifikowanych realizowane są na zasadach indywidualnych akceptacji przeprowadzanych przez pracownika Pionu Zakupów i podlegają zasadzie procedowania wskazanej w *Procedurze Zakupowej*. Założeniem nowej *Procedury zakupowej* jest przeprowadzenie audytu raz na dwa lata w zakładzie produkcyjnym dostawcy. Proces został zainicjowany w 2018 roku i będzie kontynuowany w roku bieżącym jak również w kolejnych latach.

1.4. Interesariusze grupy ES-SYSTEM

Grupa ES-SYSTEM, podejmując decyzje i działania, stara się mieć na względzie interesariuszy (jednostki lub grupy, które bezpośrednio lub pośrednio wpływają na działanie Spółki i/lub na które Spółka oddziałuje). Przygotowując niniejsze oświadczenie, na podstawie przeprowadzonej analizy wewnętrznej, warsztatów i wywiadów z kadrą kierowniczą, firma starała się uwzględnić oczekiwania interesariuszy dotyczące danych niefinansowych.

1.4.1. Najważniejsi interesariusze Grupy zidentyfikowani w procesie opracowywania oświadczenia

Wpływ Grupy ES-SYSTEM na interesariuszy	duży			<ul style="list-style-type: none"> • Klienci⁴ • Pracownicy • Dostawcy • Akcjonariusze • Organizacje związkowe • Rada Nadzorcza
	średni		<ul style="list-style-type: none"> • Konkurencja • Dostawcy • Instytucje finansowe • Potencjalni pracownicy • Współpracownicy i doradcy 	<ul style="list-style-type: none"> • Społeczności lokalne wokół zakładów
	niewielki	<ul style="list-style-type: none"> • Uczelnie wyższe, studenci • Organizacje branżowe • Analitycy • Dziennikarze 	<ul style="list-style-type: none"> • Jednostki samorządowe • Władza ustawodawcza • Sądownictwo • Administracja skarbową • Organy administracyjne 	<ul style="list-style-type: none"> • Audytorzy • Organizacje certyfikujące • Regulatorzy i nadzór rynku • Organizacje odzysku
		niewielki	średni	duży
Wpływ interesariuszy na Grupę ES-SYSTEM				

Dla Grupy ważne jest dbanie o komunikację z interesariuszami. W tym celu wykorzystywane są zróżnicowane kanały komunikacji (wymienione poniżej), które służą z jednej strony przekazaniu interesariuszom istotnych informacji, a z drugiej nawiązaniu relacji i uzyskaniu informacji zwrotnej. Dzięki dialogowi z interesariuszami, w szczególności z klientami, spółka doskonali swoje produkty i pozyskuje informacje o oczekiwaniach interesariuszy, również w obszarach dotyczących kwestii pracowniczych, społecznych czy środowiskowych.

1.4.2. Kanały komunikacji z wybranymi kluczowymi interesariuszami

Grupa interesariuszy	Kanały komunikacji
Klienci	<ul style="list-style-type: none"> • Oddziały • Internet (strony WWW, media społecznościowe) • Spotkania • Mailing i newsletter • Targi • Dni otwarte • Eventy • Szkolenia, prezentacje
Pracownicy	<ul style="list-style-type: none"> • Intranet • E-mail • Elektroniczna gazetka wewnętrzna • Spotkania wewnętrzne i videokonferencje • System oceny pracowników • Imprezy firmowe

⁴ Klienci Grupy: architekci, projektanci wnętrz, projektanci elektrycy, deweloperzy, hurtownie, dystrybutorzy, generalni wykonawcy, inwestorzy, instalatorzy.

	<ul style="list-style-type: none">• Szkolenia• Audyty
Dostawcy	<ul style="list-style-type: none">• Okresowe spotkania• Telekonferencje• E-mail• Internet• Targi• Audyty
Akcjonariusze	<ul style="list-style-type: none">• Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy• Roadshows• Telekonferencje• Spotkania i prezentacje• Komunikaty giełdowe i prasowe• Internet• E-mail
Organizacje związkowe	<ul style="list-style-type: none">• Spotkania
Rada Nadzorcza	<ul style="list-style-type: none">• Materiały, prezentacje i sprawozdania na posiedzenia Rady Nadzorczej oraz w odpowiedzi na zapytania

O efektywności działań komunikacyjnych prowadzonych w 2018 roku świadczą przykładowe dane:

- Ponad 40 eventów tematycznych w kraju skierowanych do 5 różnych segmentów: architektura, design, przestrzenie biurowe, edukacyjne oraz medyczne. Ideą przewodnią wszystkich prelekcji była edukacja o oświetleniu, zwykle w kontekście oświetlenia energooszczędnego i jakości opraw oświetleniowych LED. Stoisko konsultacyjne odwiedziło ponad 3500 osób, w tym głównie architekci, projektanci wnętrz, deweloperzy, przedstawiciele samorządów terytorialnych, inwestorów, dyrektorzy banków.
- Menedżerowie produktu przeprowadzili w centrali firmy w Krakowie cykl 70 szkoleń dla klientów ES-SYSTEM połączonych ze zwiedzaniem laboratorium badawczo-pomiarowego i zakładu w Dobczycach. Ideą przewodnią szkoleń było zaprezentowanie oferty produktowej i nawiązanie współpracy, propagowanie i edukacja klientów w zakresie zdrowego światła.
- 4 konferencje zagraniczne o charakterze networkingowym, w tym dwie konferencje w ramach Architect@Work. Udział w wydarzeniu możliwy jest jedynie po zakwalifikowaniu produktów pod kątem innowacyjności przez specjalną komisję ekspercką w danym kraju. Dedykowane głównie do architektów oraz lighting designerów. Głównym przekazem było rozpowszechnienie innowacyjnej technologii Ciracadian i edukacja w zakresie zarządzania inteligentnymi systemami sterowania.
- 5 zagranicznych eventów targowych – Light+Building we Frankfurcie, Lux Live w Londynie, Light Middle East w Dubaju, Energy Expo w Mińsku, Orgatec w Kolonii. W przekazie główny nacisk był położony na energooszczędność oświetlenia w tym głównie opraw na bazie LED.
- W gazetce firmowej ES-PRESS opublikowano 27 artykułów i komunikatów. Utworzono także nową kategorię „Rozmowy w Kuchni”, którą redagują sami pracownicy.

2. Obecność na rynku

2.1. Patriotyzm gospodarczy

Wraz ze wzrostem globalizacji zwiększa się rozpoznawalność polskich produktów i poczucie dumy z rodzimych firm. Grupa ES-SYSTEM doskonale wpisuje się w trend szerzenia patriotyzmu gospodarczego – w 100% finansowana jest z kapitału polskiego, swoją produkcję prowadzi w Polsce, tworząc blisko 900 miejsc pracy, podejmuje współpracę z rodzimymi dostawcami, płacąc podatki w kraju. Za 2018 rok do budżetu państwa z tytułu zatrudnienia Grupa odprowadziła ponad 5 mln zł na poczet podatku dochodowego od osób fizycznych oraz 14,3 mln zł z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne od zatrudnionych osób. Z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych Grupa odprowadziła ponad 892 tys. zł, a z tytułu podatku od nieruchomości

ponad 1 mln zł. Łącznie w związku z obecnością Grupy na rynku zostało odprowadzonych ok. 22 mln zł z tytułu zobowiązań o charakterze publiczno-prawnym.

O rozwoju produktowym Grupy świadczą wyróżnienia i nagrody. W 2017 roku ES-SYSTEM S.A. odniosła sukcesy w takich konkursach, jak Gepardy Biznesu Branży Handlowej, Dobry Wzór, e-Jakość oraz iNOVO. (oprawa COSMO FX finalistą konkursu Dobry Wzór 2017 oraz otrzymała godło e-jakość Odkrycie Roku. Oprawa została nagrodzona za wszechstronną funkcjonalność, unikalny wygląd i wszechstronne zastosowanie. Oprawa Industry FLOWER Maxi znalazła się w finale konkursu i-NOVO Awards 2017).

W 2018 roku system oświetleniowy WHY został zdobywcą German Design Award Special na 2019 rok, Iconic Awards 2019 Innovative Interior Selection, Commended Interior Luminaire of the Year 2018. System WHY został nagrodzony za unikalny sposób świecenia w czterech kierunkach - w dół, w górę i na boki oraz innowacyjny, unikatowy design. Również technologia Circadian w oprawie Opposite otrzymała nagrodę Top Produkt 2018 ACTIVE Office AWARD dla podczas Targów Orgatec w Kolonii.

W konkursie Mecenat Kultury Krakowa, organizowanym przez Miasto Kraków, ES-SYSTEM S.A. została nominowana do tytułu Mecenat Kultury Krakowa Roku 2017 za najciekawszą formę i efektywność mecenatu w kategorii Sponsor. Nominacja została przyznana za działania na rzecz kultury według kryterium najlepszego i niekonwencjonalnego pomysłu. Ponadto Grupa ES-SYSTEM coraz częściej pojawia się w różnorodnych rankingach gospodarczych, np. w *European market report 2018* zajmuje 156. miejsce.

Grupa prowadziła intensywne działania PR w mediach krajowych i zagranicznych. Współpraca bazowała na reklamie drukowanej lub elektronicznej, między innymi w magazynie Forbes, Newsweek, Architektura i Biznes, Licht, LUX, Mondo ARC. W sumie około 30 tytułów. Promocja obejmowała także wysyłkę mailingów oraz newsletterów produktowych drogą bezpośrednią oraz przy współpracy z portalami branżowymi.

W ramach coraz większej digitalizacji działań marketingowych i PR kontynuowana była współpraca z platformą ArchiExpo i Archiproducts.

Intensywnie rozwijane są również social media – Facebook, LinkedIn, Twitter, Instagram, YouTube, za pomocą których firma dotarła z informacjami o nowościach produktowych, zrealizowanych projektach oraz akcjach promocyjnych do nowych grup odbiorców.

Grupa Kapitałowa ES-SYSTEM bardzo dba o jakość i niezawodność wytwarzanych oraz dostarczanych odbiorcom produktów. Dysponuje własnym laboratorium, w którym wytwarzane w zakładach Spółki oprawy poddawane są licznym testom i badaniom. Wszystkie sprzedawane produkty spełniają m.in. wymagania dyrektyw Unii Europejskiej: LVD, EMC i RoHS.

Ponadto ES-SYSTEM współpracuje z uczelniami – Krakowskimi Szkołami Artystycznymi – Szkołą Wnętrz i Przestrzeni, Akademią Sztuk Pięknych w Krakowie, Politechniką Łódzką, Rzeszowską, Warszawską i Poznańską, dzieląc się wiedzą z zakresu oświetlenia przemysłowego, architektonicznego, awaryjnego oraz iluminacji. W krakowskich szkołach artystycznych i technicznych pracownicy ES-SYSTEM S.A. prowadzą wykłady poświęcone technice świetlnej. Podczas prelekcji wyjaśniane są zasady projektowania oświetlenia dla różnych przestrzeni, iluminacji oraz wykorzystywania aplikacji do sterowania oświetleniem. W 2018 roku odbyło się 40 wykładów, w których uczestniczyło około 200 studentów. Na politechnikach odbyły się wykłady i konferencje w zakresie techniki oświetleniowej oraz inteligentnych systemów sterowania oświetleniem.

Jako odpowiedzialny uczestnik rynku Grupa ES-SYSTEM regularnie współtworzy rodzimą infrastrukturę, będąc dostawcą oświetlenia lub modernizując istniejące rozwiązania dla inwestycji komunikacyjnych, szkolnictwa, obiektów kultury, służby zdrowia. W ostatnich dwóch latach do projektów zrealizowanych w tych obszarach w kraju należą:

- Wydział Chemii, Geologii i Instytut Fizyki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu, Gdański Uniwersytet Medyczny
- dworzec PKP w Gliwicach, metro w Warszawie, dworzec PKS w Białymstoku, dworzec Nowa Łódź Fabryczna
- Wojskowy Uniwersytet Medyczny w Warszawie, Wojskowy i Wojewódzki Szpital Specjalistyczny we Wrocławiu, Szpital Uniwersytecki Kraków-Prokocim, Centrum Medycyny Morskiej i Tropikalnej w Gdyni, modernizacje oświetlenia w gminach: Raciechowice, Żukowo, Chmielno, Słupsk, Szczecin, Centrum Symulacji Medycznych UWM w Olsztynie
- Muzeum Sztuki w Łodzi, MOKSiR w Pucku, Centralny Ośrodek Sportu Zakopane, Centrum Dziedzictwa Kulturowego Pruszków

2.2. Klient w centrum uwagi

2.2.1. Bezpieczeństwo fotobiologiczne i produkty ES-SYSTEM

Sztuczne i naturalne źródła promieniowania optycznego mogą stwarzać poważne zagrożenia fotobiologiczne dla oczu i skóry człowieka. Szczególnie aktywne w stwarzaniu zagrożeń fotobiologicznych jest promieniowanie ultrafioletowe aktywnicze i bliskie UV. Jednak także ekspozycja na promieniowanie widzialne, zwłaszcza w niebieskim zakresie widma światła, i podczerwone może być szkodliwa przy przekroczeniu pewnych jego poziomów. Ocena zagrożeń fotobiologicznych powstających wskutek promieniowania optycznego emitowanego przez lampy jest działaniem złożonym. Wymaga posiadania specjalistycznej, kalibrowanej aparatury pomiarowej i wysokich kompetencji technicznych personelu laboratorium. ES-SYSTEM ma własne laboratorium, w którym wykonywane są badania z zakresu bezpieczeństwa fotobiologicznego nie tylko opraw wytwarzanych przez Grupę, ale również opraw oświetleniowych innych producentów oświetlenia.

Podstawę klasyfikacji parametrów fotobiologicznych (np. ryzyko fotochemicznego uszkodzenia siatkówki) każdej grupy ryzyka stanowią limity emisji ważone długością fali.

[Wskaźniki] 100% wytwarzanych przez ES-SYSTEM produktów nie stwarza realnego zagrożenia fotobiologicznego. (Grupa Ryzyka „0”-15% produktów, Grupa Ryzyka „1”-85% produktów stwarza niskie ryzyko zagrożenia światłem niebieskim, jeśli oko będzie w sposób ciągły narażone na bezpośrednie działanie światła dłużej niż 10 000 sekund z odległości mniejszej bądź równej 200mm). Zmiana proporcji w stosunku do lat poprzednich jest spowodowana wprowadzeniem raportu technicznego IEC/TR 62778, który zmienia sposób pomiaru.

Ponadto spółka ES-SYSTEM jest aktywnym członkiem Związku Producentów Sprzętu Oświetleniowego Pol-Lighting w zakresie promowania jakości i bezpieczeństwa opraw wprowadzanych na polski rynek.

2.2.2. Laboratorium jakości i normy spełniane przez produkty

Grupa ES-SYSTEM dysponuje własnym laboratorium, nadzorowanym przez Biuro Badawcze ds. Jakości, mającym status laboratorium SMT tj. Supervised Manufacturers Testing, w którym wykonuje kompleksowe badania z zakresu:

- wyznaczania bryły fotometrycznej na fotometrze ramiennym
- pomiaru całkowitego strumienia świetlnego (lumenomierz kulisty – kula Ulbrichta)
- badań wpływu promieniowania optycznego na organizm człowieka (bezpieczeństwo fotobiologiczne)
- badań odporności opraw na warunki środowiskowe w precyzyjnie ustalonych temperaturach (od -40°C do 150°C) oraz poziomu wilgotności (od 5% do 98%) w komorze klimatycznej
- testów bezpieczeństwa elektrycznego (pomiar rezystancji i wytrzymałości elektrycznej izolacji, prądu rażeniowego i prądu przewodu ochronnego)
- pomiarów emisji zakłóceń promieniowanych przy użyciu anteny Van Veen Loop
- badań kompatybilności elektromagnetycznej EMC
- badań termicznych opraw
- testów wytrzymałości mechanicznej opraw oświetleniowych
- testów odporności na płomień i zapłon, próba przy użyciu rozżarzonego drutu niklowo-chromowego w komorze palności, testów odporności na wnikanie wody (szczelności) – IPX3–IPX8
- testów odporności na wnikanie ciał stałych IP2X–IP4X
- testów odporności na wnikanie pyłu IP5X–IP6X w komorze pyłowej

Laboratorium pracuje w oparciu o normę PN-EN ISO/IEC 17025 „Ogólne wymagania dotyczące kompetencji laboratoriów badawczych i wzorcujących”. Wszystkie sprzedawane oprawy spełniają wymagania:

Dyrektywy LVD	2014/35/UE	
Normy zharmonizowane:	PN-EN 60598-1:2015-04	Oprawy oświetleniowe. Wymagania ogólne i badania
	PN-EN 60598-2-2:2012	Oprawy oświetleniowe. Wymagania szczegółowe. Oprawy oświetleniowe wbudowywane
	PN-IEC 598-2-1:1994	Oprawy oświetleniowe. Wymagania szczegółowe. Oprawy oświetleniowe stałe ogólnego przeznaczenia
	PN-EN 62471:2010	Bezpieczeństwo fotobiologiczne lamp i systemów lampowych
	PN-EN 62493:2015-11	Ocena sprzętu oświetleniowego związana z ekspozycją człowieka na działanie pól elektromagnetycznych
Dyrektywy EMC	2014/30/UE	
Normy zharmonizowane:	PN-EN 55015:2013-10	Poziomy dopuszczalne i metody pomiarów zaburzeń radioelektrycznych wytwarzanych przez elektryczne urządzenia oświetleniowe i urządzenia podobne
	PN-EN 61000-3-2:2014-10	Kompatybilność elektromagnetyczna (EMC). Część 3-2: Dopuszczalne poziomy. Dopuszczalne poziomy emisji harmonicznych prądu (fazowy prąd zasilający odbiornika < lub = 16 A) (Zmiana A2)
	PN-EN 61000-3-3:2013-10	Kompatybilność elektromagnetyczna. Dopuszczalne poziomy. Ograniczenia wahań napięcia i migotania światła powodowanych przez odbiorniki o prądzie znamionowym < lub = 16 A w sieciach zasilających niskiego napięcia
	PN-EN 61547:2009	Sprzęt do ogólnych celów oświetleniowych. Wymagania dotyczące kompatybilności elektromagnetycznej
Dyrektywy RoHS	2011/65/UE	
Normy zharmonizowane	PN-EN 50581:2013-03	Dokumentacja techniczna oceny wyrobów elektrycznych i elektronicznych z uwzględnieniem ograniczenia stosowania substancji niebezpiecznych

2.2.3. Human Centric Lighting i inteligentne systemy sterowania

Produkty ES-SYSTEM jak również aktywności Grupy z zakresu projektowania instalacji oświetleniowych, skupiają się na realizacji idei Human Centric Lighting. Koncepcja Human Centric Lighting (HCL), czyli sztucznego oświetlenia pomieszczeń skupionego na wizualnych i poza wizualnych potrzebach człowieka, m.in. uwzględniającego jego rytm dobowy. Celem jest takie użycie nowoczesnych technologii oświetleniowych, aby polepszyć efektywność widzenia, samopoczucie, komfort przebywania we wnętrzu, stan zdrowia, między innymi kopiując „zachowanie” światła naturalnego w ciągu dnia. Rozumiejąc potrzebę zapewnienia odpowiedniego komfortu oświetleniowego użytkownikom instalacji oświetlenia sztucznego, ES-SYSTEM rozwinęła technologię CIRCADIAN. Oświetlenie wykorzystujące tą technologię w odpowiedni sposób adresuje wizualne i poza wizualne potrzeby użytkowników, wspomagając ich w porze wzmożonej aktywności lub przygotowując do okresu odpoczynku – w ramach naturalnych cykli okołodobowych i sezonowych.

Nieodłącznym elementem instalacji oświetleniowych zgodnych z koncepcją HCL są adaptacyjne systemy zarządzania oświetleniem, będące w stanie realizować odpowiednie scenariusze oświetleniowe i modyfikować je, w zależności od warunków otoczenia, np. ilości światła naturalnego. Tego typu systemy pozwalają również na dynamiczną zmianę temperatury barwowej światła (technologia DYNABHITE), czy w odpowiedni sposób kreować pełny komfort oświetleniowy, wraz z poza wizualnym wpływem oświetlenia (technologia CIRCADIAN). Zaawansowane systemy zarządzania oświetleniem w znacznym stopniu wpływają na łatwość i efektywność w zakresie obsługi instalacji oświetleniowych, pozwalając w znacznym stopniu ograniczyć koszty ponoszone na utrzymanie i konserwację instalacji oświetleniowych.

Zaawansowane instalacje oświetleniowe, realizujące założenia HCL i wyposażone w adaptacyjne systemy sterowania, w naturalny sposób są gotowe do realizacji dodatkowych funkcjonalności w ramach Internetu rzeczy (Internet of Things). Instalacje oświetleniowe, jako jedne z najbardziej powszechnych instalacji teletechnicznych, doskonale mogą integrować z różnorodnymi zadaniami pobocznymi, w stosunku do podstawowej funkcji oświetleniowej.

Zaawansowane instalacje oświetleniowe, wykorzystujące technologię LED i funkcjonujące w ramach zaawansowanych systemów zarządzania oświetleniem, charakteryzują się wysokim poziomem efektywności energetycznej.

Grupa ES-SYSTEM nie tylko wytwarza i sprzedaje wysokiej jakości produkty w obszarze inteligentnych rozwiązań, ale także zapewnia wsparcie techniczne przy projektowaniu, montażu, uruchomieniu i obsłudze zaawansowanych instalacji oświetleniowych.

2.2.4. Jakość obsługi

[Polityki/procedury] W ES-SYSTEM S.A. wszelkie procesy są realizowane zgodnie z wdrożoną Polityką Zintegrowanego Zarządzania, według której najwyższym priorytetem jest wysoka jakość obsługi klientów, co wymaga uważnego wysłuchania każdego z nich, aby realizować indywidualne potrzeby we właściwy sposób. W Spółkach ES-SYSTEM Wilkasy i ES-SYSTEM NT obowiązuje Polityka Jakości, której kluczowym elementem jest dbałość o zadowolenie klienta. We wszystkich oddziałach sprzedażowych oraz współpracującym z nimi operacyjnie Działem Logistyki wprowadzono zasadę jednolitości zapisów dotyczących wymagań każdego z klientów, z którymi nawiązywane są kontakty. Zapisy prowadzone są w spersonalizowanym oprogramowaniu klasy ERP dostępnym zarówno w siedzibach oddziałów jak i centrali. Oprogramowanie jest stworzone od podstaw przez zespół IT Spółki i na bieżąco modyfikowane tak, aby odpowiadało wymaganiom jak najwyższej jakości obsługi klienta. Poszczególne etapy realizacji procesu obsługi klienta – od przygotowania ofert, przez przyjęcie i potwierdzenie zamówień, magazynowanie oraz logistykę transportową, aż po wystawienie dokumentów handlowych – są rejestrowane w informatycznym systemie obsługi spółki i odpowiadają wymaganiom zawartym w systemie zarządzania według ISO. W ES-SYSTEM S.A. procesy obsługi zamówień szczegółowo opisuje diagram i mapa przepływu procesu logistyki. Natomiast cały proces sprzedaży jest zawarty w diagramie przepływu i mapie procesu marketingu i sprzedaży.

W ES-SYSTEM NT realizację sprzedaży, dokumentowanie, obieg i przechowywanie dokumentów opisuje procedura sprzedaży.

W ES-SYSTEM Wilkasy obowiązuje procedura obsługi klienta - przyjmowanie, przegląd i potwierdzanie zamówień.

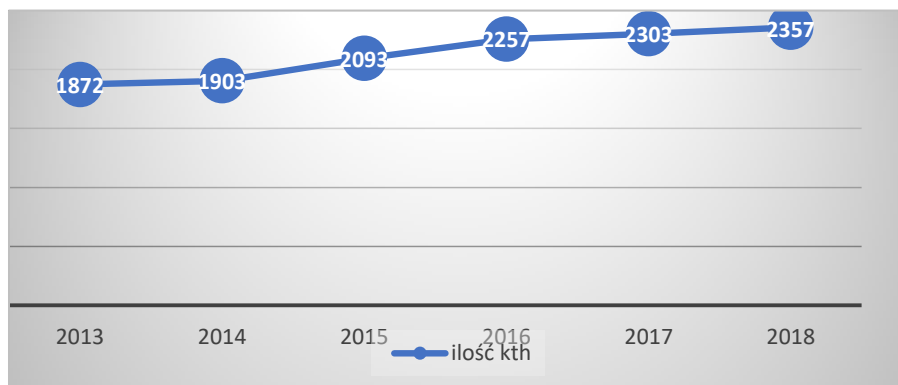
Grupa ES-SYSTEM corocznie poddawana jest audytom poprawności implementacji wspomnianych procedur. Wszystkie dotychczasowe audyty spółek Grupy zakończyły się wynikiem pozytywnym, co jest potwierdzone certyfikatami jakościowymi.

Zarządy Spółek Grupy ES-SYSTEM oraz Dyrektorzy, jako osoby wchodzące w skład najwyższego kierownictwa, odpowiedzialni są za określenie zasad właściwej obsługi klienta i zapewnienie znajomości i przestrzegania tych norm, jak również wymagań ustawowych i obowiązujących przepisów przez wszystkich pracowników firmy.

Zespół ofertowy i wdrożeniowy jest odpowiedzialny za opracowanie ofert zawierających sugerowane rozwiązania na podstawie zgłoszonych zapytań klientów. Z klientami prowadzone są konsultacje mające na celu jak najlepszy dobór proponowanych rozwiązań.

ES-SYSTEM S.A. organizuje szkolenia dla klientów w zakresie nowych technologii oświetleniowych oraz akcje informacyjne dotyczące stosowanych rozwiązań i wprowadzanych na rynek nowości technicznych. Spółka dysponuje nowoczesnymi programami obliczeniowymi, które umożliwiają najwłaściwszy dobór opraw spełniających założone funkcje oświetlenia. Wykonywane są realistyczne wizualizacje pozwalające ocenić efekt oświetlenia proponowanym sprzętem oświetleniowym. ES-SYSTEM S.A. uwzględnia wymagania klientów pod warunkiem, że nie stoją one w sprzeczności z wymogami prawa, zwłaszcza w kontekście ochrony środowiska oraz bezpieczeństwa i higieny pracy.

[Wskaźniki] Liczba obsługiwanych kontrahentów przez ES-SYSTEM S.A. w latach 2013-2018

ES-SYSTEM S.A. z roku na rok zwiększa ilość obsługiwanych kontrahentów, co ma związek z umacnianiem pozycji na dotychczasowych rynkach i zwiększeniem ilości nowych klientów.

[Wskaźniki] W 2018 roku w ES-SYSTEM S.A. wdrożono proces oceny satysfakcji klienta wewnętrznego, który pełni również rolę pośredniego badania zadowolenia klienta końcowego. 74% respondentów oceniło pracę Działu Logistyki na poziomie bardzo dobrym i dobrym (w 5-stopniowej skali). Nikt z ankietowanych nie ocenił działań pracowników logistyki poniżej poziomu średniego. Planowane jest przeprowadzanie kolejnego badania w 2019 roku.

2.2.5. Obsługa zgłoszeń reklamacyjnych

[Polityki/procedury] Proces obsługi reklamacyjnej w ES-SYSTEM S.A. unormowany jest w procedurze *Przyjmowanie, rozpatrywanie i obsługa reklamacji jakościowych, ilościowych i transportowych*. W przypadku zgłoszenia reklamacyjnego komunikację z klientem prowadzi specjalista ds. zapewnienia jakości w porozumieniu z pracownikiem sprzedaży obsługującym klienta zgłaszającego reklamację. Klient jest informowany o sposobie jej załatwienia i każdorazowo, w przypadku konieczności wprowadzenia zmian i podjęcia decyzji, aż do zakończenia obsługi reklamacji.

W procesie obsługi reklamacyjnej w ES-SYSTEM S.A szczególnie istotny jest stały kontakt z klientem i terminowe realizowanie obowiązków wynikających z ochrony gwarancyjnej wyrobów dostarczanych do klienta. W tym celu stale monitorowany jest wskaźnik czasu usunięcia usterki. W ramach podnoszenia efektywności w 2018 roku część usług została zlecona firmom zewnętrznym.

[Wskaźniki] Czas usunięcia usterki (przy celu zdefiniowanym na 14 dni w każdym roku)

	Wynik w 2017 r.	Wynik w 2018 r.
Czas usunięcia usterki u klienta lub w serwisie stacjonarnym	12,61 dni	11 dni

2.2.6. Komunikacja marketingowa

[Polityki/procedury] W ES-SYSTEM S.A. wdrożony został przepływ procesu marketingowego oparty o FlowChart, regulujący całość zagadnień z tego obszaru działalności.

Celem programu jest m.in. ustalenie działań marketingowych, budżetu, przypisanie odpowiedzialności do tematów, konsultacje, kwartalne podsumowania planów, mediaplan, organizacja targów, digitalizacja oferty oraz przygotowania materiałów marketingowych na każdy rok z góry.

Szef Działu Marketingu jest odpowiedzialny za dostarczanie klientom aktualnych informacji o oferowanych wyrobach oraz za zbieranie informacji i oczekiwań klientów odnoszących się do proponowanych wyrobów i usług. Materiały informacyjne, katalogi i specyfikacje wyrobów ES-SYSTEM S.A. są ciągle doskonalone pod kątem dostarczenia lepszej i pełniejszej informacji o właściwościach i zastosowaniu produktów. Główną płaszczyznę, na której realizowane są działania marketingowe Grupy, stanowi strona www.essystem.pl. Portal ten jest regularnie aktualizowany poprzez wprowadzanie najważniejszych informacji dla klientów, akcjonariuszy oraz szeroko rozumianej opinii publicznej. W ramach komunikacji internetowej działa również strona inwest.essystem.pl zawierająca takie publikacje, jak raporty okresowe i roczne, wskaźniki finansowe czy też bieżące notowania akcji na Giełdzie Papierów Wartościowych. Pozostałe kanały komunikacji wykorzystywane w ES-SYSTEM to portale architektoniczne i branżowe, uczestnictwo w targach oświetleniowych w Polsce i za granicą, a także sponsoring wydarzeń i inne działania w zakresie PR.

[Wskaźniki] W 2018 roku, analogicznie jak w 2017 roku, nie odnotowano w Grupie przypadków niezgodności z regulacjami lub kodeksami normującymi kwestie komunikacji marketingowej, z uwzględnieniem reklamy, promocji i sponsoringu, skutkujących ostrzeżeniami lub nałożeniem grzywien lub kar.

3. ES-SYSTEM jako pracodawca

3.1. Wprowadzenie

Spółki Grupy ES-SYSTEM stawiają na dobre relacje i demokratyczny sposób podejmowania decyzji. Mocną stroną Grupy jest stabilność zatrudnienia. Pracownicy doceniają przede wszystkim możliwości rozwoju zawodowego i międzynarodową skalę działania oraz poziom wynagrodzenia – wyższy lub porównywalny ze średnią w sektorze przedsiębiorstw. W odróżnieniu od firm z branży ES-SYSTEM nie tylko zajmuje się sprzedażą i usługami serwisowymi, lecz także ma własne centrum badawczo-rozwojowe i zakłady produkcyjne ulokowane w Polsce.

ES-SYSTEM zapewnia zatrudnionym pracownikom środowisko pracy motywujące do:

- stałego podnoszenia kwalifikacji dzięki systematycznym szkoleniom
- pracy zespołowej i dbałości o dobrą atmosferę współpracy
- zaangażowania w podnoszenie jakości, bezpieczeństwa i higieny pracy oraz ochrony środowiska.

3.1.1. Podejście do zatrudnienia

[Polityki/procedury] Głównym priorytetem działań w obszarze *Human Capital* w 2018 roku było utrzymanie dobrych relacji z pracownikami przy jednoczesnym budowaniu solidnych fundamentów procesowych. Główne kierunki w podejściu do spraw pracowniczych wytycza Kodeks Etyczny obowiązujący we wszystkich spółkach Grupy Kapitałowej. Regulamin Pracy jest przyjęty w spółkach ES-SYSTEM S.A., ES-SYSTEM NT Sp. z o.o. i ES-SYSTEM Wilkasy Sp. z o.o.

W ES-SYSTEM S.A. i ES-SYSTEM Projekty zagadnienia „Zarządzania zasobami ludzkimi” oraz „Rekrutacji i selekcji kandydatów do pracy” opisują regulacje (diagram, mapa przepływu procesu i procedury) w ramach Zintegrowanego Systemu Zarządzania Jakością.

W ES-SYSTEM Wilkasy obowiązują procedury „Rekrutacja i selekcja kandydatów do pracy” oraz „Szkolenia” zgodnie ISO 9001:2015.

W ES-SYSTEM NT obowiązują procedury „Rekrutacja pracowników, rozpoczęcie i zakończenie pracy” oraz „Szkolenie pracowników” Zgodnie z ISO 9001:2015.

W Grupie nie ma całościowej polityki rozwoju kapitału ludzkiego (*Human Capital*) spójnej dla wszystkich spółek. Jej wdrożenie jest w planach na lata 2018-2020.

[Wskaźniki] Struktura zatrudnienia w Grupie ES-SYSTEM (średnie zatrudnienie w latach 2017-2018 roku)

łącna liczba pracowników w podziale na płeć

	Kobiety		Mężczyźni		łącznie	
	2017	2018	2017	2018	2017	2018
Pracownicy zatrudnieni na umowę o pracę	242	249	507	529	749	778
Pracownicy tymczasowi	48	45	48	38	96	96
Stażyści	13	10	11	22	24	24
Suma	303	304	566	589	869	898

Pracownicy wg kategorii wiekowej i różnorodności

łącznie odsetek pracowników w danej grupie wiekowej w 2017 r.

łącznie odsetek pracowników w danej grupie wiekowej w 2018 r.

<30 lat	14%	19%
30–50 lat	53%	50%
>50 lat	33%	31%
Suma	100%	100%

Pracownicy wg struktury zatrudnienia

łącznie odsetek pracowników w danej grupie w 2017 r.

łącznie odsetek pracowników w danej grupie w 2018 r.

Pracownicy fizyczni	51%	48%
Specjaliści	33%	38%
Kierownicy	16%	14%
Suma	100%	100%

Rozwój technologiczny i rosnąca automatyzacja procesów produkcyjnych wpłynęły na zmniejszenie ilości pracowników fizycznych, przy równoczesnym wzroście doświadczonych specjalistów do obsługi procesów. Wypłaszczanie struktury organizacyjnej i zarządzanie procesowe powodują także zmniejszenie ilości stanowisk kierowniczych.

[Wskaźniki] Rotacja pracowników w Grupie ES-SYSTEM

	2017	2018
Ogółem	6,15%	8,23%
Kobiety	2,43%	3,34%
Mężczyźni	3,72%	4,88%

	2017	2018
< 30 lat	2,01%	2,44%
30-40	2,54%	2,31%
40-50	1,47%	1,80%
>50 lat	1,34%	2,83%

Wzrost rotacji ogółem na poziomie 2% r/r spowodowany jest sytuacją na rynku pracy, zwłaszcza w obszarze stanowisk inżynierskich oraz wykwalifikowanych pracowników fizycznych. Powszechny dostęp do wielu ofert pracy i wzrost oczekiwanych wynagrodzeń powoduje większą niż dotychczas skłonność do zmiany pracodawcy.

Równocześnie najmłodsze pokolenie „milenialsów” nie oczekuje stabilnego zatrudnienia zwłaszcza, jeśli jest to początek kariery zawodowej. W 2018 roku wzrosła także liczba pracowników odchodzących na emeryturę, związana z obniżeniem wieku emerytalnego.

[Polityki/procedury] W ES-SYSTEM S.A. funkcjonują ponadto: *Polityka wynagrodzeń, System oceny pracowników, Polityka różnorodności oraz Procedura antymobbingowa.*

W ES-SYSTEM NT obowiązuje *Regulamin Pracy i Regulamin Wynagrodzeń* oraz niesformalizowana ocena pracowników w sytuacji awansu na wyższe stanowisko.

W ES-SYSTEM Wilkasy istnieje *Układ zbiorowy pracy, Regulamin wynagrodzeń oraz System oceny pracowników.* Celem *Polityki wynagrodzeń* prowadzonej w ES-SYSTEM S.A., jak również regulaminów wynagrodzeń w spółkach GK jest wspieranie strategii GK w realizacji założonego wyniku finansowego i biznesowego, przy jednoczesnym zwróceniu uwagi na zaspokojenie potrzeb pracowników w ramach możliwości finansowych spółek. *Polityka wynagrodzeń* jest elementem systemu zarządzania opartego na przyjętej kulturze organizacyjnej, wartościach etycznych, kompetencjach personelu, czytelnej strukturze organizacyjnej wraz z przyjętymi zakresami uprawnień i odpowiedzialności na stanowiskach, jak również na sposobach komunikacji oraz wewnętrznych mechanizmach kontrolnych. Zasady ujęte w polityce wynagrodzeń stosowane są do organów spółek oraz do wszystkich pracowników. Przyjęty system wynagrodzeń wspiera pozyskiwanie i utrzymywanie odpowiedniego poziomu zasobów ludzkich.

[Wskaźniki] Wysokość wynagrodzenia pracowników najniższego szczebla według płci w stosunku do płacy minimalnej na danym rynku.

Wynagrodzenia	2017	2018
Pracownicy fizyczni ogółem (do płacy minimalnej)	149%	134%
Pracownicy fizyczni kobiety (do płacy minimalnej)	128%	123%
Stosunek wynagrodzeń K/M	78%	88%
Specjaliści i kierownicy ogółem (do średniej płacy w sektorze przedsiębiorstw)	142%	134%
Specjaliści i kierownicy kobiety (do średniej płacy w sektorze przedsiębiorstw)	143%	115%
Stosunek wynagrodzeń K/M	102%	98%

Różnica w wynagrodzeniach kobiet i mężczyzn wśród pracowników fizycznych wynika z różnorodności i specjalizacji stanowisk w sferze produkcyjnej. Podstawowe stanowiska produkcyjne niewymagające specjalistycznych umiejętności (jakie posiadają np. elektrycy, automatycy, operatorzy tłoczni) obsadzone są w głównej mierze przez kobiety, stąd różnica w wynagrodzeniach.

[Polityki/procedury] Roczna *ocena pracowników* jest elementem polityki zarządzania kapitałem ludzkim w ES-SYSTEM i ma na celu usystematyzowanie ocen pracowniczych, które są podstawą do sporządzania kompleksowej informacji o stanie zasobów ludzkich (wiedzy, kompetencjach, umiejętnościach oraz talentach pracowników) w firmie. Systemem objęte są wszystkie stanowiska pracy w ES-SYSTEM. Oceny dokonuje bezpośredni przełożony według obowiązującego schematu organizacyjnego za dany rok. Ocenie podlegają efekty (rezultaty) pracy – wynik realizacji postawionych przed pracownikiem zadań, a także kompetencje pracownika. Cele wprowadzenia systemu ocen pracowników to m.in. coroczne obiektywne sprawdzanie poziomu wykonania wyznaczonych obowiązków, ewaluacja postaw osobowościowych i postępów w rozwoju każdego pracownika w firmie oraz udrożnienie (polepszenie, usprawnienie) komunikacji w Spółce na linii przełożony – podwładny.

W 2018 roku zdecydowano o zaniechaniu wprowadzenia sformalizowanej oceny pracowników w ES-SYSTEM Projekty oraz ES-SYSTEM Lighting UK, ze względu na rozmiar spółek, gdzie ocena pracy oraz kompetencji jest przeprowadzana na bieżąco w ciągu roku przez przełożonych. Ma to też znaczenie w świetle trendów i nowoczesnego podejścia do zarządzania kapitałem ludzkim, w którym odchodzi się od corocznych ocen pracy na rzecz informacji zwrotnej udzielanej pracownikowi na bieżąco w trakcie roku.

[Wskaźniki] Odsetek pracowników podlegających regularnym ocenom jakości pracy i przeglądom rozwoju kariery zawodowej.

	2017	2018
ES-SYSTEM S.A.	98%	98%
ES-SYSTEM Wilkasy sp. z o.o.	100%	100%

W ES-SYSTEM NT brak jest sformalizowanej procedury, ale zwyczajowo stosuje się ją przy awansach i zmianach struktury zatrudnienia.

[Polityki/procedury] *Polityka różnorodności* jest istotnym elementem tworzenia kultury organizacyjnej opartej na wzajemnym szacunku i zaufaniu, wspólnym kreowaniu rozwoju firmy oraz promującej nowoczesne przywództwo. Spółka ES-SYSTEM ma świadomość wszelkich aspektów, którymi pracownicy różnią się między sobą – zarówno tych widocznych, jak wiek, płeć, rasa, jak i osobowościowych, takich jak wykształcenie, wiedza, doświadczenie, umiejętności, kompetencje, system wartości. Realizacja *Polityki różnorodności* w ES-SYSTEM S.A. odbywa się przez skuteczne wdrażanie procedur antydyskryminacyjnych, jak również promowanie wśród pracowników postaw i zachowań zapobiegających wszelkim przejawom dyskryminacji oraz przemocy czy mobbingu, przez wspieranie rozwoju wszystkich pracowników niezależnie od ich cech oraz zapewnianie równego dostępu do stanowisk menedżerskich, szkoleń i warsztatów rozwoju osobistego, a także przez umożliwianie pracownikom zachowania równowagi w życiu zawodowym i rodzinnym, wspieranie rodziców dzięki odpowiedniemu dopasowaniu ich rozkładu czasu pracy.

Wyzwaniem jest różnorodność pokoleniowa (młodszy/starsi) oraz różnorodność ze względu na płeć. Spółki działają w branży, w której z racji struktury kształcenia dominują mężczyźni, mimo to jednak kobiety stanowią 27% w kadrze zarządzającej GK. (liczone: ilość kobiet / ilość pracowników w kadrze menedżerskiej = 23/85) w roku 2018, czyli na poziomie porównywalnym z rokiem 2017.

[Wskaźniki] Udział kobiet i mężczyzn w zatrudnieniu w Grupie

	Kobiety		Mężczyźni	
	2017	2018	2017	2018
Ogół zatrudnionych w GK	32%	32%	68%	68%
.....*w tym kadra menedżerska GK	3%	4%	8%	11%
Zarząd S.A.	0	0	100%	100%
Rada Nadzorcza S.A.	14%	14%	86%	86%

3.1.2. Dialog w sferze pracowniczej

Podstawową zasadą obowiązującą w Grupie jest otwarta komunikacja pomiędzy pracownikami na każdym szczeblu. W ten sposób Spółka wpływa na przywiązanie zatrudnionych osób do firmy, a także buduje w nich świadomość ważności ich pracy i poczucie sprawczości.

Istotną rolę w komunikacji z pracownikami w ES-SYSTEM odgrywa wewnętrzny blog korporacyjny *ES-PRESS*, gdzie zamieszczane są informacje o nowych pracownikach, przydatne teksty, relacje z wydarzeń firmowych. Dodatkowo w ES-SYSTEM Wilkasy sp. z o.o. prowadzony jest wyważony dialog z organizacjami związkowymi (ZZ Metalowcy i NSZZ Solidarność), którego efektem jest brak sporów zbiorowych lub strajków. Wspólna praca to także zapisy *Układu zbiorowego* w ES-SYSTEM Wilkasy.

Grupa ES-SYSTEM nie prowadzi sformalizowanych badań poziomu satysfakcji pracowników. Są one elementem rozmów oceniających.

3.1.3. Rozwój i dzielenie się wiedzą

Specjaliści zatrudnieni w Grupie regularnie dzielą się z innymi posiadaną wiedzą. Przede wszystkim korzystają z tego nowi pracownicy, dla których prowadzone są wykłady w ramach 4-dniowego programu adaptacyjnego, obejmującego też spotkania z ponad 20 menedżerami wszystkich działów i kończącego się wizytą w jednej z fabryk.

W ES-SYSTEM prowadzone są cykliczne szkolenia i warsztaty dla menedżerów z zakresu zarządzania zespołem i komunikacji. Program szkoleń dla pracowników sprzedaży pomaga usystematyzować i wzbogacić ich wiedzę, zwłaszcza w obszarze produktowym. W obszarze inżynierskim organizowane są systematyczne szkolenia dla pracowników Badań i Rozwoju w zakresie nowych technologii. Prowadzone są też szkolenia językowe oraz specjalistyczne.

W 2018 odbyła się I Edycja Programu Rozwoju Lidera, w której udział wzięło 22 pracowników ze wszystkich spółek ES-SYSTEM. Program przeznaczony był dla młodych utalentowanych pracowników, którzy w przyszłości mogą objąć stanowiska menadżerskie.

[Wskaźniki] Liczba pracowników objętych programami podnoszącymi kwalifikacje w 2017 i 2018 roku.

Szkolenia zewnętrzne	2017	2018
Liczba uczestników	91	152
Liczba godzin szkoleniowych	1288	1320
Średni koszt szkolenia 1 uczestnika (w zł)	680	740

Szkolenia wewnętrzne	2017	2018
Liczba uczestników	652	658
Liczba godzin szkoleniowych	2890	3948
Średni koszt szkolenia 1 uczestnika (w zł)	320	380

Wzrost ilości godzin szkoleniowych wynika z rozwoju technologii oraz wprowadzania nowych produktów i rozwiązań na rynek. Proces ten wymaga większej ilości szkoleń i warsztatów, zwłaszcza dla pracowników obszaru sprzedaży.

GK ES-SYSTEM prowadzi również rozbudowany program stażowy dla studentów i absolwentów uczelni technicznych, współpracując w tym zakresie z Akademią Górniczo-Hutniczą w Krakowie, Politechnikami: Śląską, Rzeszowską, Łódzką, Warszawską, Poznańską i Krakowską oraz Małopolską Izbą Architektów. Jest także organizatorem cotygodniowych spotkań z Akademią Sztuk Pięknych w Krakowie. Chętnie angażuje się również w inne inicjatywy studenckie, np. Dni Elektryka (AGH), podczas których odbywa się prezentacja firmy, a studenci zachęceni są do odbycia stażu. Skuteczność programów stażowych potwierdzają liczby – 63-65% studentów pozostaje w ES-SYSTEM po zakończeniu stażu. W 2018 roku podjęto ścisłą współpracę z Politechnikami Rzeszowską, Łódzką oraz Poznańską poprzez organizację konferencji w zakresie Techniki Oświetleniowej oraz Inteligentnych Systemów Sterowania Oświetleniem. Skutkuje to prowadzeniem regularnych całorocznych programów stażowych i absolwenckich przede wszystkim na kierunkach elektrotechnika i automatyka.

W ES-SYSTEM NT i ES-SYSTEM Wilkasy funkcjonuje program praktyk dla uczniów lokalnych techników i szkół zawodowych. W 2018 roku objęto takim programem 12 osób.

[Wskaźniki] Firma od wielu lat prowadzi staże i praktyki zarówno dla studentów, jak i dla uczniów techników. W 2017 roku tą formą współpracy były objęte 24 osoby (1 osoba więcej niż w 2016 roku). W 2018 roku taką formą współpracy objęto 39 osób.

3.1.4. Benefity i atmosfera pracy

Grupa zapewnia swoim pracownikom świadczenia pozapłacowe, takie jak prywatna opieka medyczna, uczestnictwo w rekreacji i w zajęciach sportowych. Zatrudnieni mają możliwość korzystania z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych, w ramach którego oferowane są pożyczki na cele mieszkaniowe lub zdrowotne, mogą również w sytuacjach losowych skorzystać z systemu zapomóg. Kluczowym menadżerom spółki przysługuje dodatkowo prawo do korzystania ze służbowego auta lub ryczałt samochodowy. Dodatkowo, w celu zachowania równowagi w życiu osobistym i zawodowym, pracownicy mogą korzystać z elastycznego

czasu pracy dopasowanego do indywidualnej sytuacji rodzinnej. Spółka umożliwia również pracę zdalną, zwłaszcza w przypadku młodych rodziców czy też osób studiujących.

W ramach działań integracyjnych w 2018 roku odbyły się także IX Regaty ES-SYSTEM, w których wzięło udział 260 pracowników Grupy.

W 2018 roku zorganizowany został po raz pierwszy Dzień Otwarty dla pracowników ES-SYSTEM NT i ich rodzin. Zwiedzanie Zakładu Produkcyjnego połączone zostało z konkursami wiedzy o ES-SYSTEM oraz wspólną zabawą. W grudniu dzieci pracowników spółek ES-SYSTEM SA, NT i Projekty uczestniczyły w imprezie Mikołajkowej.

Wspierane są także pracownicze inicjatywy, m.in.:

- Business RUN w Krakowie, Katowicach i Wrocławiu, w którym w 2018 roku startowało 7 zespołów ES-SYSTEM
- „Bieg o Złotą Kózkę” w Dobczycach, gdzie startowały 2 drużyny
- uprawianie różnych dyscyplin sportowych, takich jak biegi długodystansowe, triathlon, wyścigi kolarskie, hokej na lodzie oraz rozgrywki Biznes Ligi w piłce nożnej.

3.1.5. Bezpieczeństwo i higiena pracy

[Polityki/procedury] W ramach *Zintegrowanego systemu zarządzania* w ES-SYSTEM S.A. wdrożony został proces zarządzania środowiskowego i BHP, którego celem jest doskonalenie skuteczności zarządzania w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy.

Komisja BHP przeprowadza z pracownikami konsultacje dotyczące wszystkich działań związanych z bezpieczeństwem i higieną pracy, zwłaszcza tych, które odnoszą się do zmian w organizacji pracy i wyposażeniu stanowisk pracy, wprowadzania nowych procesów technologicznych, jeżeli mogą one stwarzać zagrożenie dla zdrowia lub życia pracowników, oceny ryzyka zawodowego występującego przy wykonywaniu określonych prac oraz informowania pracowników o tym ryzyku, przydzielania pracownikom środków ochrony indywidualnej oraz odzieży i obuwia roboczego, szkolenia pracowników w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy.

Spółki grupy ES-SYSTEM zatrudniają specjalistów ds. BHP, którzy prowadzą wewnętrzne szkolenia wstępne i okresowe dla wszystkich pracowników. W spółce ES-SYSTEM Wilkasy, gdzie jest to wymagane prawem, jest społeczny inspektor bezpieczeństwa, który uczestniczy wraz z pracodawcą w działaniach profilaktycznych w tym zakresie. Wstępne szkolenie BHP przechodzi każdy zatrudniany pracownik, okresowe natomiast według wymagań związanych z wykonywaną pracą, np. na stanowiskach biurowych co 6 lat, na stanowiskach robotniczych co 3 lata, na stanowiskach osób kierujących pracownikami i pracodawców – co 5 lat.

Szkolenia okresowe w 2018 roku w Grupie Kapitałowej były zorganizowane dla 130 osób (versus 119 osób w 2017 roku).

[Wskaźniki] Wypadki przy pracy oraz „w drodze do i z pracy”

	2017	2018
Liczba wypadków	18	8
Wskaźnik wypadkowości (częstotliwość $W1000=(Iw/Z)\times 1000$)	21%	10,21%
Ilość straconych roboczogodzin	3552	2176

Wskaźnik wypadkowości utrzymuje się na wysokim poziomie, jednakże spółki Grupy zwłaszcza w ES-SYSTEM NT i ES-SYSTEM Wilkasy nieustannie podejmują działania zmierzające do ograniczenia liczby takich zdarzeń, czego dowodem jest zmniejszenie wskaźnika wypadkowości o prawie 10 p.p., zwłaszcza w miejscu pracy. 90% wypadków (analogicznie jak w 2017 roku) sklasyfikowanych jest jako lekkie (zranienia, uderzenia), co jest charakterystyczne dla spółek produkcyjnych wytwarzających wyroby ze stali czy aluminium. Podkreślić należy, że w ostatnich 2 latach nie było wypadków ciężkich ani śmiertelnych.

W razie wystąpienia zdarzenia wypadkowego dokonuje się jego analizy w celu określenia przyczyny oraz podejmuje się dodatkowe środki ochrony pracowników (np. dodatkowe rękawice, ochraniacze, wymiana używanego narzędzia), jak również powtarza się szkolenia dla pracowników w zakresie bezpieczeństwa i higieny

pracy oraz informuje się pracowników „in situ” ,przypominając o szczególnym zwróceniu uwagi w miejscu, gdzie pojawił się wypadek.

3.1.6. Ryzyka w obszarze pracowniczym

Ryzyko i jego przyczyna	Konsekwencje (wpływ ryzyka)	Skutki	Aktualnie wdrożone zabezpieczenia i mechanizmy kontrolne	Ocena ryzyka (prawdopodobieństwo)
utrata pracowników R&D – konkurencyjność rynku pracy	spowolnienie badań i wdrażania nowych technologii	utrata konkurencyjności na rynku, strata wiedzy i kompetencji	wdrożony program rozwoju talentów i ścieżek karier, wdrożony program stażowy – budowanie back-up	wysokie
niska dostępność pracowników fizycznych o wyższych kwalifikacjach (techników elektroników i robotyzacji spawaczy,) – konsekwencja nieadekwatnych programów kształcenia	opóźnienia w produkcji, wzrost udziału usług zewnętrznych	nieterminowe dostawy dla klientów	współpraca z liceami, szkołami zawodowymi i technikami . prowadzenie szkoleń specjalistycznych dla pracowników o niższych kwalifikacjach	średnie
utrata pracowników zespołu sprzedaży, konkurencyjny rynek pracy dla osób o kwalifikacjach inżynierskich i umiejętnościach sprzedażowych	zmniejszenie przychodów spółki	zmniejszenie udziału w rynku, utrata konkurencyjności	wdrożony program ścieżek karier dla pracowników sprzedaży, motywacyjny system wynagrodzeń w oparciu o osiągnięte wyniki	wysokie

3.1.7. Prawa człowieka

[Polityki/procedury] W GK ES-SYSTEM odniesienia do poszanowania praw człowieka znajdują się w *Kodeksie Etycznym*, obowiązującym zarówno ES-SYSTEM S.A. jak i wszystkie spółki zależne. Kodeks wskazuje, że (...) „Wszelkie działania ES-SYSTEM i pracowników są wykonywane z poszanowaniem praw człowieka i swobód publicznych zawartych w *Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka*”. Zgodnie z zapisami Kodeksu stosunki ES-SYSTEM z pracownikami oraz wzajemne między pracownikami opierają się na następujących zasadach:

- wzajemnym poszanowaniu i zakazie dyskryminacji, mobbingu, molestowania
- równości szans zatrudnienia, rozwoju i awansu
- bezpieczeństwie i higienie pracy
- zachowaniu poufności informacji dotyczących pracowników.

W ES-SYSTEM S.A. dokumentem wykonawczym w zakresie przeciwdziałania zjawisku mobbingu oraz podejmowania działań prewencyjnych jest *Procedura antymobbingowa*. Działalność prewencyjna polega zwłaszcza na stosowaniu obiektywnych i powszechnie znanych kryteriów oceny efektów pracy pracowników, prowadzeniu otwartej i regularnej komunikacji z pracownikami, w tym udostępnianiu posiadanych materiałów informacyjnych dotyczących mobbingu, promowaniu i stosowaniu zapisów Kodeksu Etyki. W celu zapobiegania występowaniu mobbingu pracodawca prowadzi monitoring relacji pracowniczych w Grupie, który może polegać na przeprowadzeniu wywiadu tematycznego dotyczącego sytuacji i zdarzeń z pogranicza mobbingu oraz samego mobbingu w trakcie dokonywania przez pracodawcę oceny okresowej, a ponadto na analizie zgłoszeń i skarg.

Każdy pracownik, który uzna, że został poddany mobbingowi lub był świadkiem mobbingu, może wystąpić z pisemną skargą, której adresatem jest Dyrektor Działu Personalnego lub bezpośrednio członkowie Zarządu Spółki. Skarga rozpatrywana jest przez powołaną w tym celu komisję.

[Wskaźniki] W 2017 i w 2018 roku nie odnotowano żadnych zgłoszeń ani też naruszeń w zakresie mobbingu.

Realizacja *Polityki różnorodności* opisana została w punkcie 3.1.1.

Podejście do poszanowania praw człowieka w łańcuchu dostaw opisane zostało w punkcie 1.3.5.

4. Odpowiedzialne sąsiedztwo

4.1. Podejście do zarządzania wpływem na środowisko naturalne

Grupa ES-SYSTEM, ze względu na profil swojej działalności biznesowej, wywiera zarówno bezpośredni, jak i pośredni wpływ na środowisko naturalne. Wpływ bezpośredni związany jest przede wszystkim z produkcją opraw oświetleniowych, wpływ pośredni natomiast jest wywierany przez klientów Grupy i związany z użytkowaniem produktów ES-SYSTEM.

Świadomość potrzeby ograniczenia negatywnego wpływu na środowisko jest istotna dla Grupy od samego początku jej istnienia – wszystkie działania wewnątrz firmy nakierowane są na dbałość o środowisko oraz na szerzenie dobrych praktyk z zakresu oszczędzania energii.

[Polityki/procedury] W ES-SYSTEM S.A. i w ES-SYSTEM Projekty Sp. z o.o. podstawowe zasady związane z ochroną środowiska naturalnego określa *Kodeks Etyczny*, który wraz z wdrożeniem normy ISO 14001:2015 wyznacza politykę firmy w zakresie zarządzania obszarem środowiska naturalnego. Zgodnie z zapisami Kodeksu ES-SYSTEM w swojej działalności kieruje się w wysokim stopniu odpowiedzialnością za środowisko naturalne, dba o ochronę środowiska, stara się, aby cykl produkcyjny, gospodarka ściekowa, usuwanie odpadów, emisja spalin i hałas mieściły się w standardach określonych przepisami Prawa Ochrony Środowiska i europejskimi normami emisji spalin.

W ES-SYSTEM NT Sp. z o.o. nie ma pisemnych zarządzeń i procedur dotyczących gospodarki odpadami. Obowiązują zasady zwyczajowe i realizowane w praktyce, tj.:

- we wszystkich pomieszczeniach socjalnych ustawione są pojemniki do selektywnego gromadzenia odpadów, odpowiednio oznaczone i opisane. Odpady z tych pojemników są następnie gromadzone w pojemnikach zbiorczych i przekazywane w takiej formie do firmy utylizacyjnej
- na halach produkcyjnych znajdują się osobne, odpowiednio oznakowane pojemniki na poszczególne rodzaje odpadów produkcyjnych. Są one gromadzone a następnie odbierane przez firmę utylizacyjną
- na wszystkie tego typu odpady są wystawiane karty przekazania odpadów.

ES-SYSTEM Wilkasy Sp. z o.o. kontynuuje działania ograniczające wpływ na środowisko zawarte w zarządzeniach wewnętrznych Prezesa Zarządu dotyczące gospodarki odpadami i zasad ich segregowania oraz przyjętych ustaleń na poszczególnych wydziałach.

[Zarządzanie ryzykiem] Po przeanalizowaniu aspektów środowiskowych w całej Grupie Kapitałowej w marcu 2018 roku zostały zdefiniowane istotne ryzyka w zakresie oddziaływania na środowisko.

Przyczyna ryzyka	Konsekwencje (wpływ ryzyka)	Skutek dla środowiska	Aktualnie wdrożone zabezpieczenia i mechanizmy kontrole	Ocena ryzyka (prawdopodobieństwo)
awaria samochodu	niekontrolowane emisje, wycieki	zanieczyszczenie powietrza, gleby i wód gruntowych	przeprowadzanie regularnych przeglądów w ASO natychmiastowa naprawa w przypadku awarii samochodu, zapewnienie sorbentów i odpowiedniego sposobu postępowania w przypadku wycieku	znikome, konsekwencje istotne
awaria – rozszczelnienie kanalizacji	niekontrolowane wycieki	degradacja, zanieczyszczenie gleby i wód gruntowych	zgłaszanie niekontrolowanych wycieków, monitorowanie zużycia wody,	znikome, konsekwencje bardzo istotne

awaria instalacji odciągowej	emisja pyłów do atmosfery (z odpylaczy technologicznych)	zanieczyszczenie powietrza	w przypadku awarii analiza wpływu na środowisko i przeprowadzenie ewentualnych pomiarów wpływu	małe, konsekwencje istotne
awaria instalacji klimatyzacji	emisja pyłów do atmosfery z niesprawnej klimatyzacji, rozlanie się płynów z klimatyzacji w sposób niekontrolowany	zanieczyszczenie powietrza, degradacja, zanieczyszczenie gleby i wód gruntowych	coroczne przeglądy klimatyzatorów w przypadku awarii analiza wpływu na środowisko i przeprowadzenie ewentualnych pomiarów wpływu	małe, konsekwencje istotne
powstanie odpadów zmieszanych (odpady komunalne z odpadami np. niebezpiecznymi)	powstanie odpadów zmieszanych	degradacja, zanieczyszczenie gleby i wód gruntowych	bieżące zbieranie odpadów do odpowiednich i właściwie oznaczonych pojemników, zabezpieczonych przed wpływem czynników zewnętrznych w przypadku zmieszania z odpadami niebezpiecznymi – podjęcie działań jak w wypadku awarii, odizolowanie pojemników i zabezpieczenie przed dalszym zmieszaniem odpadów	małe, konsekwencje istotne
awaria instalacji, palenie papierosów	pożar	skażenie środowiska	wprowadzenie zakazu palenia na terenie wszystkich spółek ES-SYSTEM. w sytuacji wystąpienia pożaru postępowanie zgodne z instrukcją bezpieczeństwa przeciwpożarowego	znikome, konsekwencje istotne

Ocena ryzyka jest przeprowadzana raz w roku wraz z oceną skuteczności wdrożonych zabezpieczeń i mechanizmów kontrolnych.

W odniesieniu do ES-SYSTEM S.A. w *Procedurach zintegrowanego systemu zarządzania* określono trzy podstawowe kierunki zapobiegania negatywnemu wpływowi na środowisko. Są to:

- ustawiczny rozwój oraz modernizacja maszyn i urządzeń
- poprawa warunków składowania materiałów, surowców, opakowań i wyrobów
- odpowiednia gospodarka odpadami

Modernizacja maszyn i urządzeń ma na celu przede wszystkim ograniczenie emisji pyłów i gazów do atmosfery, poprawę gospodarki wodno-ściekowej, ograniczenie zużycia energii oraz zmniejszenie hałasu.

4.2. Działania na rzecz ograniczenia negatywnego wpływu na środowisko naturalne

Grupa ES-SYSTEM, mając świadomość potrzeby promowania zachowań prośrodowiskowych oraz szerzenia dobrych praktyk z zakresu oszczędzania energii, podejmuje działania w celu zapobiegania negatywnemu wpływowi na środowisko i ograniczeniem zużycia energii.

- w ES-SYSTEM S.A. został przeprowadzony audyt energetyczny w sierpniu 2018 roku, który pozwolił na uszczegółowienie wskaźników zużycia energii i wskazał możliwości zwiększenia energooszczędności. Działania wskazane w raporcie z audytu, pozwalające na dokładniejsze monitorowanie zużycia energii i wpływu na środowisko dotyczą:
 - ✓ rozważenia możliwości i wprowadzenia tam, gdzie będzie to miało zastosowanie, opomiarowania zużycia energii elektrycznej, ciepłej, gazu i wody w wynajmowanych pomieszczeniach biur handlowych, oddziałach na terenie kraju. Przewidywany termin zakończenia działań: 31.12.2019 roku.

- ✓ przeanalizowania systemu kontroli zakupu paliwa oraz przebiegu pojazdów, tak aby można było przyporządkować dokładnie do każdego pojazdu przebieg roczny i ilość paliwa. Działania zostały podjęte, uszczegółowienie danych i przeprowadzenie analizy pracy pojazdów i ocena efektywności ich wykorzystania ma nastąpić do końca czerwca 2019 roku.
- w 2018 roku zostały wycofane przez ES-SYSTEM S.A. z eksploatacji samochody o największej emisji spalin i CO₂, w miejsce wycofanych zostały zakupione nowoczesne samochody spełniające wymagania normy europejskiej Euro6.
- ES-SYSTEM Wilkasy wprowadziła zmianę rodzaju i dostawcy proszków lakierniczych na bardziej wydajne, o mniejszym odpadzie oraz umożliwiające obniżenie temperatury wypalania. W 2018 roku przeprowadzono projekt pilotażowy i częściową zmianę. Usprawnienie będzie kontynuowane w 2019 roku, oczekiwana oszczędność po zakończeniu projektu to zmniejszenie zużycia farb proszkowych o około 25%.
- w wyniku przeprowadzonego audytu energetycznego w ES-SYSTEM Wilkasy została rozpoczęta wymiana oświetlenia na energooszczędne. Szacowane zmniejszenie zużycia energii elektrycznej po wymianie oświetlenia ma wynieść 37%, przy zakładanym zwrocie kosztów inwestycji w ciągu 5 lat. W celu poprawy efektywności energetycznej planowane są działania związane z uzyskiwaniem "Białych Certyfikatów". Projekt był rozpoczęty w 2018 roku i będzie kontynuowany w 2019 r. Projekt zakłada wykorzystanie surowców złogowych do wyprodukowania opraw ledowych, przez co przyczynia się również do minimalizacji ilości odpadów.
- w ES-SYSTEM NT przeprowadzono wymianę opraw oświetlenia ogólnego z fluorescencyjnych na ledowe w dwóch pomieszczeniach produkcyjnych i zostało wykonane sekcjonowanie oświetlenia hal produkcyjnych. Trwa rozbudowa systemu monitorowania zużycia energii na poziomie dużych odbiorników. Zostały zainstalowane dodatkowe czujniki ruchu w niektórych pomieszczeniach firmy. Została wykonana instalacja sterowania pracą agregatu wody lodowej w celu automatycznego wyłączania pomp (duża moc silników) podczas przerw w zapotrzebowaniu na chłód. Oszczędność w zużyciu energii na automatyce agregatu wody lodowej wynosi 26 MWh/rok. Została uruchomiona instalacja odzysku strat ciepłych wytwarzanych przez kompresory technologiczne do ogrzewania hali magazynowej. Instalacja została oddana do użytku w grudniu 2018. Na podstawie obliczeń można założyć że zmniejszenie zużycia energii elektrycznej wyniesie ok. 70 MWh/rok.
- w celu oszczędności energii elektrycznej w ES-SYSTEM NT wprowadzono w 2017 roku kumulowanie realizacji zleceń na hali lutowniczej, co przyniosło oszczędność energii w 2018 roku na poziomie ok. 6,5 MWh.
- w 2018 roku była kontynuowana ochrona jeziora znajdującego się na terenie zakładu ES-SYSTEM Wilkasy. W tym celu funkcjonuje zakładowa oczyszczalnia ścieków, która oczyszcza wodę opadową spływającą do jeziora. W 2018 roku jezioro było również zarybiane gatunkami wpływającymi na poprawę jakości wody w akwencie.
- w 2018 roku, po raz pierwszy w historii Grupa Kapitałowa drukowała materiały na papierze certyfikowanym znakiem *FSC responsible forestry*. Wszystkie kalendarze książkowe Grupy na rok 2019 drukowane były na papierze pochodzącym z kontrolowanej wycinki drzew. FSC to najbardziej wiarygodny, z istniejących obecnie na świecie, systemów certyfikujących zasoby leśne, jako jedyny popierany przez główne organizacje ekologiczne. Struktura zarządzania FSC opiera się na 3 grupach interesariuszy: społecznej, środowiskowej i ekonomicznej, równomiernie reprezentowanych w zarządzaniu i procesie podejmowania decyzji przez organizację.

4.3. Odpowiedzialna gospodarka odpadami

ES-SYSTEM S.A., ES-SYSTEM NT Sp. z o.o., ES-SYSTEM Wilkasy Sp. z o.o. uzyskały w 2018 roku indywidualne numery rejestrowe w *Rejestrze podmiotów wprowadzających produkty, produkty w opakowaniach i gospodarujących odpadami (BDO)* prowadzonym przez Urząd Marszałkowski województwa właściwego ze względu na siedzibę spółki. Spółki są zarejestrowane w rejestrze BDO jako podmioty wprowadzające na rynek sprzęt elektryczny i elektroniczny, wyroby w opakowaniach i wytwarzające odpady. Mają podpisane umowy z organizacjami odzysku ElektroEko S.A. i Biosystem S.A. w zakresie przekazania im obowiązków wynikających z ustawy o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym oraz z *Ustawy o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi*.

Na podstawie umowy ze spółkami wchodzącymi w skład Grupy Kapitałowej ES-SYSTEM, jako wprowadzającymi sprzęt elektryczny i elektroniczny na rynek, organizacja odzysku ElektroEko S.A. jest zobowiązana do:

- zorganizowania i sfinansowania odbierania od zbierających zużytego sprzętu, jego przetwarzania oraz odzysku, w tym recyklingu, i unieszkodliwiania odpadów powstałych z jego przetworzenia
- osiągnięcia minimalnego rocznego poziomu zbierania zużytego sprzętu w poszczególnych grupach sprzętu wprowadzanego przez ES-SYSTEM GK
- osiągnięcia poziomów odzysku, przygotowania do ponownego użycia i recyklingu zużytego sprzętu zgodnie z art. 21 ust. 2 ustawy o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym
- zawarcia umów z prowadzącymi zakłady przetwarzania
- prowadzenia sprawozdawczości zgodnie z obowiązującymi przepisami
- przeprowadzania publicznych kampanii edukacyjnych w imieniu ES-SYSTEM GK.

Każda ze spółek Grupy ES-SYSTEM jest zobowiązana do prowadzenia ewidencji rodzaju, ilości i masy sprzętu wprowadzonego przez nią do obrotu na terytorium kraju i przekazywania danych o wprowadzonym sprzęcie do ElektroEko S.A. w deklaracjach miesięcznych i rocznych oraz w sprawozdaniach do Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska.

Koszt gospodarowania odpadem, który obejmuje koszty wynikające z obowiązków organizacji odzysku wymienionych powyżej, został określony w stawce liczonej od kilograma masy lub od sztuki, w zależności od grupy wprowadzanego sprzętu. Koszt gospodarowania odpadem stanowi dodatkowy składnik ceny wyrobu, za który płaci klient, i równocześnie jest to wynagrodzenie dla ElektroEko S.A. wynikające z zawartej umowy.

Grupa ES-SYSTEM wprowadziła na rynek sprzęt elektryczny o łącznej masie: w roku 2017 – 1.381,14 ton, w roku 2018 – 1.492,1 ton. Wzrost masy wprowadzonego na rynek sprzętu elektrycznego wynika bezpośrednio z osiągnięcia wyższych wskaźników sprzedaży w 2018 roku, zwłaszcza w asortymencie dużych struktur sprzętu oświetleniowego.

W zakresie przekazania obowiązków wynikających z ustawy o odpadach opakowaniowych spółki ES-SYSTEM mają podpisane umowy z organizacją odzysku Biosystem S.A.

Na ich podstawie organizacja odzysku Biosystem S.A. jest zobowiązana w imieniu spółek ES-SYSTEM, jako wprowadzających wyroby w opakowaniach na rynek, do:

- zapewnienia odzysku i recyklingu odpadów opakowaniowych na poziomach wynikających z obowiązujących w danym roku kalendarzowym przepisów prawa
- sporządzenia rocznego sprawozdania, zgodnie z art. 45 ust. 1 ustawy, w zakresie objętym umową
- prowadzenia publicznych kampanii edukacyjnych.

Spółki ES-SYSTEM GK są zobowiązane do prowadzenia ewidencji rodzaju i masy wprowadzonych na rynek opakowań oraz do przekazywania tych danych do organizacji odzysku Biosystem S.A. w półrocznych deklaracjach. Wynagrodzenie za przejście obowiązków przez Biosystem S.A. jest obliczane jako iloczyn masy wprowadzonych do obrotu opakowań w poprzednim roku kalendarzowym, poziomów odzysku i recyklingu opakowań wymaganych obowiązującymi przepisami prawa oraz stawki jednostkowej określonej w umowie.

Grupa Kapitałowa ES-SYSTEM wprowadziła na rynek następujące ilości różnego rodzaju opakowań:

Rodzaj opakowania	2017 [w tonach]	2018 [w tonach]
Opakowania z papieru i tektury	190,63	177,95
Opakowania z tworzyw sztucznych	77,76	64,0
Opakowania z drewna	92,89	76,47

Zmniejszenie ilości wprowadzonych na rynek opakowań wynika ze zwiększenia sprzedaży asortymentu sprzętu oświetlenia o większych gabarytach i masie przy równoczesnej modernizacji systemu pakowania, z wykorzystaniem większej ilości opakowań zbiorczych z równoczesnym zmniejszeniem ilości opakowań jednostkowych.

Działania podejmowane w Grupie ES-SYSTEM w ramach odpowiedzialnego zarządzania odpadami miały na celu przybliżenie firmy do modelu gospodarki o obiegu zamkniętym (*Circular economy*), gdzie o odpadach myśli się od etapu projektowania produktu do zakończenia cyklu jego życia.

Praktyki stosowane w ES-SYSTEM Wilkasy sp. z o.o. w zakresie odpowiedzialnego zarządzania odpadami przedstawia poniższa tabela.

Działanie**Efekt**

użycie odpowiedniego oprogramowania minimalizującego ilość odpadów powstających w procesie cięcia laserowego

Zakładany efekt to zmniejszenie ilości odpadu, ograniczenie zapotrzebowania na surowce, zmniejszenie zużycia energii

Wprowadzenie oprogramowania pozwoliło uzyskać redukcję odpadu złomu na laserze o około 6,75% i na wykrawarkach redukcję złomu o kolejne 2%.

wykorzystanie odpadów powstałych w procesie cięcia profili aluminiowych jako materiału do produkcji odlewów

Zmniejszenie ilości odpadów przekazywanych organizacjom odzysku, ograniczenie zapotrzebowania na surowce niezbędne w procesie odlewania aluminium

W 2018 roku przetopiono około 820 kg profili, co pozwoliło na zmniejszenie zużycia stopu aluminium AK-64 o około 1,3%. (Możliwa jest kontynuacja projektu ze zużyciem profili do 10% wagi stopu)

wykorzystanie odpadów z tworzyw sztucznych powstałych w procesie ekstruzji, wtrysku, montażu jako materiału do powtórnej produkcji detali – po zmieleniu

zmniejszenie ilości odpadów przekazywanych organizacjom odzysku, ograniczenie zapotrzebowania na surowce niezbędne w procesie wtrysku tworzyw sztucznych

powtórne użycie kruszonki z: Poliwęglanu, Poliamidu, Elastomeru w 2018 roku w ilości około 4,3 tony. Jest to 20% ilości kruszonki wytworzonej.

wykorzystanie starych korpusów form wtryskowych oraz odlewniczych do produkcji nowych narzędzi

zmniejszenie ilości odpadów przekazywanych organizacjom odzysku, ograniczenie zapotrzebowania na surowce niezbędne w procesie produkcji form, zredukowanie zużycia energii

w latach 2017-2018 wykonano 8 form odlewniczych z wykorzystaniem starych obudów, większość inwestycji zakończono w 2018 roku i dało to oszczędność około 85 tys. zł rocznie.

wykorzystanie opakowań w obiegu zamkniętym przy dostawach komponentów wewnątrz GK – przekładki do elementów opraw Moderna i podobnych

zmniejszenie ilości odpadów przekazywanych organizacjom odzysku, ograniczenie zapotrzebowania na surowce niezbędne w procesie montażu i pakowania

w okresie 03/2017 – 03/2018 zostały wysłane 27 300 szt. elementów oprawy Moderna, wprowadzenie wielokrotnego obiegu profili piankowych spowodowało zmniejszenie wykorzystywanej ilości profili o 75%

ograniczenie w procesie wytrawiania elementów lakierowanych użycia środka chemicznego Naburex przez zastosowanie nowej technologii i nowego urządzenia (wanny wytrawiającej) dostosowanych do mniej inwazyjnych środków chemicznych

zmniejszenie ilości odpadów niebezpiecznych przekazywanych organizacjom odzysku

wprowadzenie nowej technologii pozwoliło na zmniejszenie kosztów stripowania zawieszek o co najmniej 65%

Nadzór i zarządzanie zużyciem energii został przydzielony w każdej spółce GK ES-SYSTEM do odpowiedzialności poszczególnych stanowisk:

W ES-SYSTEM S.A. i ES-SYSTEM Projekty Sp. z o.o. zajmuje się tym Dyrektor Administracji.

W ES-SYSTEM Wilkasy Sp. z o.o. jest to Główny Energetyk.

W ES-SYSTEM NT Sp. z o.o. za gospodarowanie energią odpowiada Główny Technolog.

4.4. Nasze wyniki

[Wskaźniki] Zużycie materiałów

Zarówno ES-SYSTEM S.A. jak i ES-SYSTEM NT sp. z o.o. nie produkują komponentów do opraw, lecz korzystają z gotowych, dostarczonych przez dostawców.

Główne materiały, surowce i komponenty zakupione do produkcji w ES-SYSTEM Wilkasy sp. z o.o.:

Materiały/surowce/komponenty	2017 rok	2018 rok
	[w tonach]	[w tonach]
Profile aluminiowe	155,3	167,47
Aluminium – gąski odlewnicze	105,0	125,91
Granulaty – tworzywa sztuczne	355,6	276,76
Błachy oraz taśmy stalowe i aluminiowe	873,1	842,20
Pręty, rury i kształtowniki metalowe	10,9	2,16
Farby proszkowe	42,0	42,95

Różnice w zużyciu materiałów i surowców w latach 2017-18 są niewielkie i wynikają z różnorodności produkowanego asortymentu w poszczególnych latach.

[Wskaźniki] Waga odpadów według ich rodzaju (łącznie dla całej GK ES-SYSTEM)

Odpad	2017	2018
	[w tonach]	[w tonach]
Odpady farb i lakierów inne niż wymienione	7,27	7,4
Szlamy wodne zawierające substancje niebezpieczne	1,13	1,68
Zgary i żuźle odlewnicze	1,75	2,80
Szlamy i osady pofiltracyjne zawierające substancje niebezpieczne	5,85	5,55
Wody popłuczne zawierające substancje niebezpieczne	3,82	3,97
Odpady z odtłuszczenia zawierające substancje niebezpieczne	1,46	1,34
Cząstki i pyły żelaza i jego stopów	1,09	1,05
Odpady z toczenia i piłowania metali nieżelaznych	13,56	16,08
Odpady z toczenia i wygładzania tworzyw sztucznych	17,85	40,15
Odpadowe emulsje i roztwory z obróbki metali niezawierające chlorowców	1,76	0
Opakowania z papieru i kartonu	26,59	42,46
Opakowania z tworzyw sztucznych, folia	3,52	4,507
Sorbenty, materiały filtracyjne, tkaniny do wycierania i ubrania ochronne	3,46	3,19
Zużyte źródła światła	0,17	0,376
Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne	6,49	1,680
Baterie i akumulatory	0,60	0,17
Złom aluminiowy	0,37	0,69
Odpady z żelaza i stali	165,81	209,51
Drewno	45,00	20,90

Różnice w wyprodukowanych odpadach wynikają z produkcji różnych asortymentów w poszczególnych latach, przy powstaniu których występowały powyższe grupy odpadów.

[Wskaźniki] Zużycie energii elektrycznej, ciepłej, gazu i wody (łącznie w całej GK)

	2017	2018
--	------	------

Energia elektryczna	4 299,5 MWh	4 282,7 MWh
Energia ciepła	3 113,67 *GJ	2 996,81 GJ
Gaz	727 113,0 m ³	693 519,0 m ³
Woda	18 143,0 m ³	14 694,2 m ³

* Różnica w stosunku do wartości prezentowanej w oświadczeniu za 2017 rok, tj. 1 931,1 GJ. wynika z brakujących wskazań zużycia energii w Centrum Logistycznym w danych za rok 2017. Na podstawie obliczeń wykonanych w trakcie audytu energetycznego zużycie energii cieplnej w 2017 roku wynosiło 3 113,67 GJ.

[Wskaźniki] Emisja gazów cieplarnianych i innych substancji do atmosfery

W GK ES-SYSTEM nie funkcjonują oddzielne procedury regulujące kwestie związane z emisją gazów cieplarnianych i innych substancji do atmosfery. Informacje o ilości łącznych bezpośrednich emisji gazów cieplarnianych są, zgodnie z wymogami prawnymi, corocznie raportowane do Urzędów Marszałkowskich oraz w portalu internetowym KOBiZE.

Opłaty za wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza, wynikające z eksploatacji urządzeń, wnoszone są na rachunek Urzędu Marszałkowskiego właściwego ze względu na miejsce rejestracji podmiotu korzystającego ze środowiska i wynoszą dla każdej ze spółek w ostatnich dwóch latach:

	2017	2018
ES-SYSTEM S.A.	1 001,00 zł	937,42 zł
Różnica w opłacie wynika z wymiany wycofanych samochodów z eksploatacji i zakupienie nowych spełniających wymagania normy Euro6.		
ES-SYSTEM NT sp. z o.o.	125,79 zł	801,00 zł
Różnica wynika z awarii klimatyzatorów, która miała miejsce w 2018 roku i związanej z tym konieczności uzupełnienia czynnika chłodzącego.		
ES-SYSTEM Wilkasy sp. z o.o.	12 326,00 zł	12 773,00 zł
Różnica w opłacie wynika ze zwiększonej ilości wyprodukowanego sprzętu oświetleniowego i związanej z tym opłaty za podwyższoną emisję.		

4.5. Ograniczanie wpływu pośredniego

Będąc odpowiedzialnym uczestnikiem rynku, świadomym znaczenia odpowiedniego oświetlenia, Grupa ES-SYSTEM dostarcza rozwiązania oświetleniowe, wykorzystujące technologię LED zgodnie z ideą HCL, zapewniające odpowiedni komfort oświetleniowy dla ich użytkowników: maksymalizujące ich wydajność w czasie pracy i efektywność ich wypoczynku. W obliczu rosnących kosztów pracy, polepszanie komfortu wizualnego i poza wizualnego użytkowników instalacji oświetlenia sztucznego, może być głównym źródłem oszczędności.

Zaawansowane instalacje oświetleniowe wykorzystujące źródła światła w technologii LED pozwalają na istotne zmniejszenie zużycia energii, szczególnie w połączeniu z rozbudowanymi systemami zarządzania oświetleniem. Większość oferowanych przez Grupę ES-SYSTEM produktów to oprawy wyposażone w źródła światła LED.

Dodatkowym plusem wykorzystywania technologii LED jest zmniejszenie kosztów utrzymania instalacji oświetleniowych poprzez brak konieczności wymiany źródeł światła czy ograniczenie procesu degradacji opraw oświetleniowych związanych z procesem wymiany źródeł światła. Adaptacyjne systemy zarządzania oświetleniem pozwalają zredukować koszty związane z bieżącą obsługą instalacji oświetleniowych.

Wszystko to, poza pozytywnym efektem finansowym, przekłada się na wymierne korzyści dla środowiska naturalnego takie jak np. zmniejszenie ilości odpadów (z jednego źródła światła korzysta się nawet 7 razy dłużej – przy porównaniu żarówek halogenowych do LED).

[Wskaźnik] Udział oświetlenia LED w całości sprzedaży Grupy w 2018 roku wyniósł 78,5% w porównaniu do 72,1% w 2017 roku.

Do ofert wykonywanych dla klientów dołączane są dane i obliczenia prezentujące spełnienie odpowiednich wymagań oświetleniowych w zakresie ilościowym oraz jakościowym, jak również informacje w zakresie oszczędności energii wyrażoną procentowo i zapotrzebowanie na energię w porównaniu do zastosowania konwencjonalnych źródeł światła. Grupa ES-SYSTEM przeprowadza też analizy i/lub audyty dla wybranych inwestycji, które oprócz korzyści wynikających z realizacji instalacji oświetleniowych skupionych na potrzebach użytkowników pokazują, poziom osiągniętych oszczędności energii i deklarowany poziom czasu zwrotu z inwestycji. Należy pamiętać, że na finalny poziom redukcji zużycia energii mają wpływ m.in. takie czynniki jak:

- wyższa skuteczność świetlna LED
- rodzaj użytych opraw oświetleniowych i umiejętności projektowe
- systemy sterowania, szczególnie adaptacyjne po stronie detekcji ruchu i światła naturalnego.

Rodzaj użytych opraw, jak i odpowiednio dobrany system sterowania pokazują, że oszczędności w zużyciu energii nie biorą się tylko z konkretnych opraw czy źródeł światła, ale są także bardzo mocno powiązane z całym procesem projektowania i aranżacji oświetlenia. Duży wpływ na same oszczędności ma klient akceptujący proponowane rozwiązania. Nowoczesne systemy sterowania potrafią zapewnić bardzo duży potencjał oszczędności, jednocześnie jest on bardzo trudny do oszacowania na samym etapie projektowania i niejednokrotnie faktyczne oszczędności są potwierdzane na etapie weryfikacji powykonawczej.

Broszury publikowane przez Grupę, opisujące poszczególne systemy oświetleniowe z przeznaczeniem do różnych zastosowań, zawierające dane porównawcze w zakresie obliczeń pokazujących oszczędność energii oraz zapotrzebowania na energię w przypadku zastosowania oferowanych przez Grupę produktów w porównaniu do rozwiązań tradycyjnych są dostępne w materiałach do pobrania ze strony internetowej.

Należy również podkreślić, że wskazywane powyżej zalety nowoczesnych instalacji oświetleniowych wykorzystujących technologię LED i zaawansowane systemy zarządzania oświetleniem, są możliwe do realizacji jedynie przy wykorzystaniu odpowiedniej jakości urządzeń oświetleniowych w ramach kompetentnie opracowanych projektów oświetlenia. Niestety obecna sytuacja rynkowa pokazuje, że mamy do czynienia z zalewem rozwiązań oświetleniowych, często nie spełniających nawet podstawowych wymagań w zakresie bezpieczeństwa użytkownika. Grupa ES-SYSTEM, w ramach aktywności w Związku Producentów Sprzętu Oświetleniowego Pol-Lighting, bierze aktywny udział w identyfikowaniu tej formy nieuczciwej konkurencji, która w rezultacie prowadzi do realizacji sporej ilości wadliwie działających instalacji oświetleniowych, znacznie pogarszających jakość codziennych aktywności ich użytkowników lub nawet zagrażających ich zdrowiu i życiu.

4.6. Zarządzanie wpływem społecznym

4.6.1. Podejście do zarządzania wpływem społecznym

Głównymi interesariuszami firmy w obszarze społecznym są społeczności lokalne wokół zakładów produkcyjnych oraz uczelnie i studenci.

Zakład produkcyjny w Wilkasach na Mazurach jest jednym z największych pracodawców w regionie, ma więc wpływ na lokalne zatrudnienie, rozwój partnerów biznesowych, przychody z podatków jednostek samorządu terytorialnego. Zakład w Dobczycach, znajdujący się w Krakowskim Parku Technologicznym, to jeden ze średnich zakładów w parku, w związku z tym jego wpływ na społeczności lokalne jest dużo mniejszy. Oddziaływanie firmy na otoczenie przejawia się również w zaangażowaniu w pomoc społeczną, sponsoring wydarzeń branżowych/edukacyjnych i wolontariat pracowniczy.

[Polityka/procedura] Polityka Grupy ES-SYSTEM w obszarze społecznym została zdefiniowana w *Kodeksie Etycznym*, według którego Grupa dokłada wszelkich starań, aby służyć społeczności przez zapewnianie możliwości zatrudnienia i dobrych warunków pracy, oraz uwzględnia w swoich działaniach interesy całego otoczenia. W 2016 roku Zarząd ES-SYSTEM S.A., działając zgodnie z rekomendacją *Dobrych praktyk spółek notowanych na GPW 2016*, przyjął *Politykę sponsoringu i działalności charytatywnej w ES-SYSTEM S.A.* Polityka ta wynika z dotychczasowych praktyk oraz doświadczeń firmy i zawiera m.in. następujące zapisy:

- Spółka wspiera stowarzyszenia, fundacje i akcje, których celem jest prowadzenie działalności charytatywnej, oraz angażuje się w przedsięwzięcia sponsorskie,
- Spółka angażuje się w takie działania charytatywne, które w ocenie Zarządu zasługują na wsparcie ze względu na szczególne potrzeby beneficjentów tej działalności albo szczególną rolę organizacji działających w sferze NGO.

W 2018 roku wsparcie podmiotów i przedsięwzięć w ramach ww. polityki miało charakter finansowy i rzeczowy w postaci przekazania opraw.

W pozostałych spółkach GK działania sponsoringowe realizowane są w oparciu o dobre praktyki i każdorazowo podlegają indywidualnej akceptacji Zarządów spółek.

4.6.2. Zrealizowane działania

Spółka ES-SYSTEM S.A. w 2018 roku wsparła poniższe wydarzenia:

- Sponsoring świątecznych teatryków dla dzieci w Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym im. Św. Ludwika w Krakowie, organizowanych przez: Prekursor Artystyczny i Teatr Za Jeden Uśmiech
- Sponsoring wystawy „x/30 Przegląd stanu zaawansowania” w Galerii Architektury GAGA przy Fundacji Aktywnych Obywateli im. Józefa Dietla w Krakowie
- Wsparcie finansowe działalności statutowej Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej w Małopolsce
- Sponsoring 3. Festiwalu Architektury i Budownictwa w Warszawie organizowanego przez Eurobuild CEE
- Sponsoring Strefy Debiutów przy Forum Designu w Krakowie
- Sponsoring 8. Festiwalu Muzyki Polskiej w Moskwie organizowanego przez Krakowskie Towarzystwo Przemysłowe
- Sponsoring Wieczorów z Architekturą organizowanych przez Arch_event
- Sponsoring Międzynarodowego Festiwalu Filmowego „Nowa Ziemia” organizowanego przez Alive Today Foundation

Spółka ES-SYSTEM NT sponsorowała rodzinny mini festiwal „O Złotą Kózkę” zorganizowany przez stowarzyszenie „Rozbiegane Dobczyce”.

Spółka ES-SYSTEM Wilkasy sponsorowała:

- udział dwóch pracowników w zawodach sportowych, w dyscyplinach: biegi przełajowe i hokej
 - imprezę „Zostań Świętym Mikołajem” organizowaną przez Gminny Ośrodek Kultury i Rekreacji w Wilkasach
- Uczestniczyła również w organizacji dwóch wycieczek dla szkół podstawowych w Giżycku i Pieckach, których celem było zapoznanie uczniów ze specyfiką działania przedsiębiorstwa produkcyjnego (procesy, technologie, organizacja) i rozbudzenie ciekawości poznawczej uczniów w zakresie wykonywanych zawodów.

Warto zwrócić uwagę na zaangażowanie spółek GK w działania edukacyjne. Pracownicy angażują się w prowadzenie wykładów na uczelniach wyższych (Akademia Sztuk Pięknych w Krakowie, Politechnika Rzeszowska, Łódzka oraz Poznańska), przyjmują uczniów szkół średnich i zawodowych na praktyki. W 2018 roku po raz kolejny byli mentorami młodych przedsiębiorców w ramach współpracy z Krakowskim Parkiem Technologicznym, wspierając rozwój rodzimych start-upów, które pracują nad innowacyjnymi rozwiązaniami dla przemysłu i smart city (program ScaleUp).

[Wskaźniki] W 2018 roku wartość wsparcia finansowego udzielonego przez ES-SYSTEM S.A. dla w/w wydarzeń i podmiotów wyniosła 0,03% przychodów Spółki za 2017 rok. W 2017 roku wskaźnik ten wynosił 0,11% przychodów Spółki za 2016 rok.

5. O oświadczeniu

Niniejsze oświadczenie Grupy Kapitałowej ES-SYSTEM zostało sporządzane zgodnie z wymaganiami dotyczącymi raportowania danych niefinansowych zawartymi w ustawie o rachunkowości oraz na podstawie modelu raportowania opracowanego wewnątrz z wykorzystaniem wytycznych do raportowania kwestii zrównoważonego rozwoju (Global Reporting Initiative - GRI).

Oświadczenie obejmuje okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2018 roku i jest drugim sprawozdaniem Grupy dotyczącym aspektów niefinansowych działalności biznesowej.

Oceny istotności opisywanych zagadnień dokonano na podstawie analizy wpływu Grupy na otoczenie społeczne, środowiskowe i ekonomiczne, po zapoznaniu się z dokumentami, po przeprowadzeniu wywiadów i warsztatów z kadrą zarządzającą, a także po dokonaniu przeglądu zagadnień istotnych dla branży i oczekiwań interesariuszy. Analiza została przeprowadzona przez zespół roboczy delegowany do opracowania zagadnień niefinansowych w poszczególnych obszarach i podlegała akceptacji Zarządu ES-SYSTEM S.A. W skład zespołu weszli: Szef Biura Zarządu, Radca Prawny, Dyrektor Personalny, Dyrektor Łańcucha Dostaw, Szef Laboratorium, Szef Zarządzania Jakością i Środowiskiem, Szef Działu Reklamacji, Szef Działu Logistyki, Szef i pracownicy Działu Marketingu, przedstawiciele zakładów produkcyjnych.

W załączeniu dokument oświadczenia służyć ma najważniejszym interesariuszom Grupy jako źródło rzetelnych informacji na temat aspektów niefinansowych działalności Grupy ES-SYSTEM.

Wymogi Ustawy o rachunkowości w zakresie publikacji danych niefinansowych **Spełnienie (T/N)** **Strona oświadczenia**

Opis modelu biznesowego jednostki	Tak	6-8,21-23
Opis zarządzania ryzykami zidentyfikowanymi jako istotne	Tak	9-11,13-14,29-31
Opis polityk, procedur należytej staranności oraz wskaźników efektywności związanych z działalnością jednostki w odniesieniu do zagadnień pracowniczych	Tak	23-29
Opis polityk, procedur należytej staranności oraz wskaźników efektywności związanych z działalnością jednostki w odniesieniu do środowiska naturalnego	Tak	30-37
Opis polityk, procedur należytej staranności oraz wskaźników efektywności związanych z działalnością jednostki w odniesieniu do przeciwdziałania korupcji	Tak	10-11,14
Opis polityk, procedur należytej staranności oraz wskaźników efektywności związanych z działalnością jednostki w odniesieniu do poszanowania praw człowieka	Tak	15,25,29
Opis polityk, procedur należytej staranności oraz rezultatów związanych z działalnością jednostki w odniesieniu do zagadnień społecznych	Tak	19-21,37-38